

# RÁ MÛDI RA CORINTIO RÁ MÛDI CARTA RA APOSTOL NSAN PABLO BI 'YOPABI YA GAMFRI ME CORINTO

## *Ra apostol Pablo opabi ya gamfri me Corinto*

<sup>1</sup> Nugui drá Pablo, Ajuá go rá paha'a pa bi zoncagui pa drá apostolgui ma zi Hmuh<sub>u</sub> ra Jesucristo. Nugui ne ra cu Soste dí op'a'ih<sub>e</sub> nuna ra carta, <sup>2</sup> nú'ah<sub>u</sub> gyá gamfrih<sub>u</sub> guí 'b<sub>u</sub>h<sub>u</sub>b<sub>u</sub> Corinto. Nu'ah<sub>u</sub> bi zohn'ah<sub>u</sub> Ajuá pa gá camfrih<sub>u</sub> ma zi Hmuh<sub>u</sub> ra Jesucristo, ne bi 'uec'ah<sub>u</sub> de ja ya ts'oqui pa go gui p<sub>e</sub>pabih<sub>u</sub>'a, ne bi t'axca ri mfenih<sub>u</sub> mahy<sub>e</sub>gui con gatho nú'<sub>u</sub> 'b<sub>u</sub> hab<sub>u</sub>raza ri x<sub>o</sub>cambeni'a. Nú'a ma zi Hmuh<sub>u</sub> drí x<sub>o</sub>cambeni<sub>h</sub>u go guet'a ri x<sub>o</sub>cambeni nehe'<sub>u</sub>. <sup>3</sup> Ajuá ma Dadah<sub>u</sub> ne ma zi Hmuh<sub>u</sub> ra Jesucristo da j<sub>a</sub>p'a'ih<sub>u</sub> ne da max'ah<sub>u</sub> pa gui 'b<sub>u</sub>h<sub>u</sub> te rá 'ñ<sub>e</sub>ntho.

## *Ya japi xa thani po ra Zidada Jesucristo*

<sup>4</sup> Nzantho dí umba njamadi Ajuá por gue'ah<sub>u</sub>, ngue'a nu'á co rá hñoja'i xa p<sub>o</sub>h<sub>o</sub>'ih<sub>u</sub> po ra Zidada Jesucristo. <sup>5</sup> Ajuá xa j<sub>a</sub>p'a'ih<sub>u</sub> ndunthi ngue'a xcá camfrih<sub>u</sub> ra Zidada Jesucristo, hangue xa 'ra'ah<sub>u</sub> ra ts'edi pa guí ñ<sub>a</sub>h<sub>u</sub> de rá noya'a, ne xa 'ra'ah<sub>u</sub> ndunthi rá hoga mfadi'a nehe. <sup>6</sup> Nubya ri hnequi gue xcá camfrih<sub>u</sub> xá hño gatho nú'a dá xi'ahe de ra Zidada Jesucristo. <sup>7</sup> Hangue nubya hinte grí 'b<sub>e</sub>h<sub>u</sub> de gatho ya hoga j<sub>a</sub>pi nú'<sub>u</sub> ri 'rac<sub>u</sub> Ajuá, ne guí t<sub>o</sub>'mh<sub>u</sub> nú'a ra pa stua yopa pengui ma Zidadah<sub>u</sub> ra Jesucristo. <sup>8</sup> Nú'á go gue'a ma da su'a'ih<sub>u</sub> asta

ra pa'a rá gats'i ri teh<sub>u</sub> de guecua ja ra ximhai, pa hinda za to da ma gue nu'ah<sub>u</sub> guí tuh<sub>u</sub> ra ts'oqui nu stua yopa penga ma Zidadah<sub>u</sub> ra Jesucristo. <sup>9</sup> Ajuá nzantho øt'a gatho nú'a xa ma, y nú'a go gue'a xa huahn'ah<sub>u</sub> pa gui 'buh<sub>u</sub> co ma zi Hmuh<sub>u</sub> ra Jesucristo rá T'u'a.

*Ya gamfri 'rama'na'ño beni*

<sup>10</sup> Zi cuh<sub>u</sub> dí bante'ih<sub>u</sub> de rá thuhu ma Zidadah<sub>u</sub> ra Jesucristo gue da 'nat'a gui mañh<sub>u</sub>, pa da 'ñotho ya hegue de gue'ah<sub>u</sub>. Nu'a gui 'yøth<sub>u</sub>, 'buh<sub>u</sub> mahyεgui co 'nada ra mfeni ne 'nada ra jamfri. <sup>11</sup> Dí xi'ah<sub>u</sub> njab<sub>u</sub> ma zi cu'ih<sub>u</sub> ngue'a xa xicagui nú'u ja te yá njauí ra nju Cloé gue ja ra ora grí ntunseh<sub>u</sub>. <sup>12</sup> Dí xi'ah<sub>u</sub> njab<sub>u</sub> ngue'a 'ra de gue'ah<sub>u</sub> guí mañh<sub>u</sub> njaua: “Nugui drí dena ra cu Pablo”, ha nu ma'ra guí eñh<sub>u</sub>: “Nugui drí dena ra cu Polo”, y nu ma'ra guí eñh<sub>u</sub>: “Nugui drí dena ra cu Pedro”, ha nu ma'ra guí eñh<sub>u</sub>: “Nugui drí dena ra Zidada Jesucristo.” <sup>13</sup> ¿Ha gue hingue gatho'ih<sub>u</sub> guí denh<sub>u</sub> ra Zidada Jesucristo? ¿Ha gue bi du ja ra pont'i ra Pablo po rá ngue'a'ih<sub>u</sub>? ¿Ha gue xcá nxisteheh<sub>u</sub> de ja rá thuhu ra Pablo? Hina. <sup>14</sup> Dí umba njamadi Ajuá gue nugui hønse ra cu Crispo ne ra cu Gayo stá xi'tsi de gue'ah<sub>u</sub>, y hinto ma'na stá xi'tsi. <sup>15</sup> Hangue hinda za gui mañh<sub>u</sub> gue xcá nxisteheh<sub>u</sub> de ma thuhuga. <sup>16</sup> Nehe dá xi'tsa nú'u ya mengu de ja rá ngu ra cu Teba. Pe de guehni hinstá xi'tsa ma'ra. <sup>17</sup> Ra Zidada Jesucristo himbá pεncagui pa ga øt'a ra sistehe, nu'a bá pεncagui pa ga manga ra maça noya. Pe hindí ma co 'raya noya xi mahotho nú'u de ma mfadise, pa hinda t'ena gue xi ja ma mfadi ne da gamfri ya ja'i hønse co ma

hoga noya. Nugui dí ne da gamfri'ᵂ hõnse po nú'a ra du bi thogui ra Zidada Jesucristo ja ra pont'i.

*Ra ts'edi ne ra mfadi de Ajuᵂ go ma zi Hmuᵂ ra Jesucristo bi 'ñutcaᵂ*

<sup>18</sup> Nujᵂ dí mañᵂ gue bi du ra Zidada Jesu ja ra pont'i pa ga mpøhøᵂ, ha nu'ᵂ tó'o hingui camfri'a ma da 'mēdi'ᵂ ngue'a mañ'ᵂ gue hinte ri muui nú'a dí mañᵂ de rá du ra Zidada Jesucristo. Pe pa núᵂ stá mpøhøᵂ ri muui, ngue'a go gue'a ᵂanpa rá ts'edi Ajuᵂ. <sup>19</sup> Mᵂnga njaua ja ra Maça T'ofõ: Ma ga huatuabi yá mfadi ya ᵂamhya, ne ga ᵂacuabi yá mfeni ya nimfeni.

<sup>20</sup> ¿To'o nú'a ra ᵂahmyabya? O ¿to'o nú'a xi ja rá mfadi? Ne ¿to'o nú'a paᵂi gathõ te ja mapaya? Jo'o, ngue'a ja rá thandi Ajuᵂ hinte ri muui yá mfadi ya ja'i. <sup>21</sup> Ngue'a ya ja'i masque xi ja yá mfadi, hinxa za hanja da ᵂadi'ᵂ Ajuᵂ. Pe Ajuᵂ rá paha'a da pøhø nú'ᵂ to'o da gamfri nú'a ra noya dí mañᵂ, masque nú'ᵂ ya ᵂamhya ena gue hinte ri muui nú'a dí mañᵂ. Pe Ajuᵂ xi ja rá mfadi hangue bi 'yøt'a njabᵂ.

<sup>22</sup> Ya xodyo nzantho adi da t'utua 'nara nt'udi, y nuya griego hõnse ra mfadi honi, <sup>23</sup> pe nujᵂ dí mañᵂ de ra Zidada Jesucristo nú'a bi tho ja ra pont'i. Y guehna 'nara mfe'tse pa ya xodyo, ne nú'ᵂ hingyá xodyo ena gue hinte ri muui nú'a dí mañᵂ de rá du ra Zidada Jesucristo. <sup>24</sup> Pe núᵂ xa huancaᵂ Ajuᵂ, gue dyá xodyohᵂ gue hindyá xodyohᵂ, gathoguiᵂ dí paᵂ gue ma zi Hmuᵂ ra Jesucristo bi ᵂᵂanpa rá ts'edi ne rá mfadi Ajuᵂ pa bi pøhøguiᵂ. <sup>25</sup> Ajuᵂ ma'na ja rá mfadi ne ma'na ja rá ts'edi de gathõ ya ja'i, masque eñ'ᵂ

gue hinte ri muui nú'a ra du bi thogui ra Zidada Jesucristo ja ra pont'i. <sup>26</sup> Zi cuh<sub>u</sub>, pah<sub>u</sub> gue nu'ah<sub>u</sub> xa huahn'ah<sub>u</sub> Aju<sub>a</sub>, masque hinga ndunthi de gue'ah<sub>u</sub> guí pē'tsh<sub>u</sub> ra mfādi de ra ximhai, ne hinga ndunthi de gue'ah<sub>u</sub> guí hah<sub>u</sub> ra ts'utbi, y ne hinga ndunthi de gue'ah<sub>u</sub> guí pē'tsh<sub>u</sub> 'nara danga nsu. <sup>27</sup> Aju<sub>a</sub> bi huahna nú'u hinte yá fādi de guecua ja ra ximhai pa da 'betuabi yá tsa ya bamhya. Aju<sub>a</sub> bi huahna nú'u hingui hā ra ts'ēdiua ja ra ximhai pa da 'betuabi yá tsa nú'u hā ra ts'ēdibya. <sup>28</sup> Aju<sub>a</sub> bi huahna nú'u hinte ri muui ja ra ximhai ne nú'u xi ya t'utsa, ne nú'u to'o ni ts'u yá nsu otho, pa da 'betua yá tsa nú'u to'o pē'tsa yá nsu, <sup>29</sup> pa njab<sub>u</sub> hinto da 'ñets'i ja rá thandi Aju<sub>a</sub>. <sup>30</sup> Aju<sub>a</sub> go gue'a bi 'yōt'e pa dá 'nathoh<sub>u</sub> co ra Zidada Jesucristo, ngue'a nuse Aju<sub>a</sub> go gue'a bá pēhni'a pa bi 'ñutcah<sub>u</sub> rá mfādi Aju<sub>a</sub>, ne bi hñasca ma ts'oquih<sub>u</sub>, ne bi t'axca ma mfenih<sub>u</sub> pa bi za dá 'buh<sub>u</sub> xá hño ja rá thandi Aju<sub>a</sub>. <sup>31</sup> Aju<sub>a</sub> bi 'yōt'e njab<sub>u</sub> pa da nja ngu nú'a xa nt'ofa ja ra Maça T'ofa hab<sub>u</sub> ena: “Nu'a tó'o ne da 'ñets'i, dá 'ñets'i, pe de nú'a xa 'yōt'a Aju<sub>a</sub>, hingue de nú'a xa 'yōt'ase.”

## 2

*Ra apostol Pablo bi mā de ra Zidada Jesucristo ne de rá du*

<sup>1</sup> Zi cuh<sub>u</sub>, nugui nu ndá mab<sub>u</sub> pa dá zo'ah<sub>u</sub> de rá noya Aju<sub>a</sub>, hindá zo'ah<sub>u</sub> co 'raya danga noya xá hñei, nixi co ndunthi ra mfādi de guecēhe. <sup>2</sup> Pe nu de nduá 'bup<sub>u</sub>, dá ja dá zo'ah<sub>u</sub> hōnse de ma Zidadah<sub>u</sub> ra Jesucristo nú'a bri pont'a ja ra pont'i ne bi tho, ne hindá zo'ah<sub>u</sub> de ma'na ra

noya. <sup>3</sup> Nu ndá zo'ah<sub>u</sub> mi otho ma ts'edis<sub>e</sub>, ne mi 'racagui ndunthi ra ntsu pa ga ñ<sub>a</sub>, asta ndrí hua*t*'i. <sup>4</sup> Hindá ne dá zo'ah<sub>u</sub> co ra mfadi de ra ximhai pa gá camfrih<sub>u</sub>, nugui dá zo'ah<sub>u</sub> co rá ts'edi ra Māca Ndahi. <sup>5</sup> Dá zo'ah<sub>u</sub> njab<sub>u</sub> pa bi za gá camfrih<sub>u</sub> co rá ts'edi ra Māca Ndahi, hingue ngue'a gá 'yødeh<sub>u</sub> yá mfadi ya ja'i.

*Ajuā utcaguih<sub>u</sub> tengu rá 'm<sub>u</sub>i'a co rá ts'edi ra Māca Ndahi*

<sup>6</sup> Nú'<sub>u</sub> to'o xa zε yá jamfri dí zofohē co ra mfadi pe nura mfadi'a go bra 'ñehe de Ajuā, hingue de ra ximhai, nixi de yá mfadi ya ndā nú'<sub>u</sub> ma da uadi da thogui. <sup>7</sup> Dí mañhe de nú'a bi 'yøt'a Ajuā pa bi za dá mpøhøh<sub>u</sub> ne ga tsøñh<sub>u</sub> ja rá nsunda'a. Y nú'a dí mañhe go gue'a ra hoga mfadi xqui beni Ajuā desde ante da nja ra ximhai, ne himi fadihma, pe nubyá ya xa 'ñutcah<sub>u</sub>. <sup>8</sup> Ni 'na de nuya ndā de ja ra ximhai himbi badi nuna ra mfadi xa 'racj<sub>u</sub> Ajuā, ngue'a nu'b<sub>u</sub> xa badi'<sub>u</sub>, hinxa hyohma ja ra pont'i numa Zidadah<sub>u</sub> xá nsunda. <sup>9</sup> Bi nja ngu nú'a xqui t'ofō ja ra Māca T'ofō hab<sub>u</sub> ena:

Ni 'nara ja'i himbi za bi hyandi, nixi bi 'yøde, nixi bi zo rá mfeni tengu rá 'm<sub>u</sub>i de ja rá ñani Ajuā, ne hinto xa badi gathō nú'<sub>u</sub> ya japi xa beni da umbabi nú'<sub>u</sub> to'o ri mādi'a.

<sup>10</sup> Y nujá, Ajuā bi 'ñutcaguih<sub>u</sub> gathō nuya t'øt'eya po rá ts'edi ra Māca Ndahi, ngue'a nura Māca Ndahi go gue'a padi xá hño gathō, ne asta padi gathō nú'a te benga Ajuā.

<sup>11</sup> Ni 'nara ja'i hingui tsa da batua rá mfeni ma'na rá miq'u'eiu, ngue'a cada 'na go padise tengu rá mfeni. Njab<sub>u</sub>tho nehe ni 'na hinto patua

rá mfeni Ajuá. Nura Māca Ndāhi hā, go gue'a patuabi rá mfeni Ajuá. <sup>12</sup> Y nura Māca Ndāhi'a xuá mēcah<sub>u</sub> pa da 'ñutcah<sub>u</sub> gatho nuya hño ri 'racju'a, y hingo dí hamf<sub>u</sub> rá mfadi ra ximhai pa ga pah<sub>u</sub> nuya hño'u. <sup>13</sup> Nuje dí udihe ngu nú'a utcahe ra Māca Ndāhi, hindí udihe co ma mfadisēhe. Nú'u to'o pe'tsa ra Māca Ndāhi ja yá coraso, dí utuabihe co ya noya nú'u 'racaguihe ra Māca Ndāhi.

<sup>14</sup> Pe nú'a ra ja'i hinxā gamfri Ajuá hingui hāni nú'a udi rá Māca Ndāhi Ajuá, ngue'a beni'a gue hinte ri muui. Ne hingui tsa da badi'sē'a, ngue'a mahyoni go da 'ñutuabi ra Māca Ndāhi pa da za da badi'a. <sup>15</sup> Pe nu'a tó'o xa gamfri Ajuá ne pe'tsa ra Māca Ndāhi ja rá coraso, nú'a hā, pađi xá hño gatho nú'u ya nt'udi'u, ne pađi nda'a ra hño ynda'a ra 'ñu. Pe nu'a tó'o hingui pe'tsa ra Māca Ndāhi, hingui tsa da xipabi te gra 'mai'a. <sup>16</sup> Enga ja ra Māca T'ofō: ¿To ja gue'a xa batuabi rá mfeni ra Zidada? O ¿to ja gue'a xa za xa 'ñutuabi te da 'yot'e'a? Jo'o. Pe nujabya hā, dí patuah<sub>u</sub> rá mfeni ma Zidadah<sub>u</sub> ra Jesucristo.

### 3

#### *Ra apostol Pablo ne ra Apolo mahyēgui yá mēfi Ajuá*

<sup>1</sup> Zi cuh<sub>u</sub>, dá zo'ah<sub>u</sub> ngu ts'ofō nú'u hints'u xa zē yá jamfri, ngu ya t'ubātsi hinte yá faditho, ngue'a himbi za dá zo'ah<sub>u</sub> ngu 'raya cu nú'u pađi xá hño nú'u ya nt'udi udi ra Māca Ndāhi. <sup>2</sup> Dá zo'ah<sub>u</sub> 'ramats'u ngu 'raya zi bātsi nú'u tsu'tho, ngue'a himbi za dá xi'ah<sub>u</sub> ya noya xá hñei, ngue'a mi otho ndunthi ri mfadih<sub>u</sub>, y asta nubya hinxā za

stá xi'ah<sub>u</sub> gatho. <sup>3</sup> Ngue'a nu'ah<sub>u</sub> guí øt'athoh<sub>u</sub> ngu nú'a øt'a nú'u hingyá gamfri, ngue'a gyá ndusteh<sub>u</sub>, ne gyá necatsuih<sub>u</sub>, ne gyá necatuhnih<sub>u</sub>. Hangué por gue'a hinxcá 'ueguethoh<sub>u</sub> de ja ya ts'oqui, ngue'a guí 'yoh<sub>u</sub> ngu nú'u hinxa gamfri Ajuá. <sup>4</sup> Ra de gue'ah<sub>u</sub> guí eñh<sub>u</sub>: “Nugui drí dɛna ra cu Pablo”, ha nu ma'ra guí eñh<sub>u</sub>: “Nugui drí dɛna ra cu Polo”. Xi de guí mañh<sub>u</sub> njab<sub>u</sub>, ¿ha gue hinguí øth<sub>u</sub> ngu nú'u ya ja'i hingyá gamfri?

<sup>5</sup> Xi ¿te ma 'bɛfi dí pɛfi? Y ¿te ma 'bɛfi pɛfi ra cu Polo? Nugui ne ra cu Polo dyá 'bɛgothohe de Ajuá, ne go guecaguihe dá zo'ahɛ pa gá camfrih<sub>u</sub>'a. Nugui ne ra cu Polo, cada 'na de guecje dí pɛfihe ra 'bɛfi xa 'racaguihe Ajuá. <sup>6</sup> Nugui go rá mɛdi dá zo'ah<sub>u</sub> de rá noya Ajuá, ha nura cu Polo go xa su'a'ih<sub>u</sub> asta nubya, pe nu'a tó'lo xa 'ra'ah<sub>u</sub> ra jamfri, go guesɛhɛ Ajuá. <sup>7</sup> Hangué ni guequi ni ra cu Polo hinda za te ga pɛhe de guecsɛhe. Nu Ajuá go gue'a ja rá ts'ɛdi pa xa japi xa te ri jamfrih<sub>u</sub>. <sup>8</sup> Hangué guí njah<sub>u</sub> ngu 'nara huahi hab<sub>u</sub> stá mpɛhe, nugui go stá pot'i, ra cu Polo go xa 'ñunthe. Hangué ngu ra mot'i ne ra 'ñunthe, Ajuá ma da gutcahe ngu nú'a stá pɛfihe. <sup>9</sup> Nuje dyá mɛfihe de Ajuá, ha nu'ah<sub>u</sub> guí njah<sub>u</sub> ngu 'nara huahi hab<sub>u</sub> ri mpɛfi'a.

Ne guí njah<sub>u</sub> ngu 'nará hoga ngu Ajuá ri jɛ'tsuabi. <sup>10</sup> Nugui go dí nja ngu 'nara hoga hyocangu dá jɛ'tsua rá ua ra ngu, gue'a ra 'bɛfi bi 'racagui Ajuá, ha nu ma'na go jɛxa ra jado. Pe cada 'na mahyoni da jamasu nú'a pɛfi. <sup>11</sup> Ngue'a otho ma'na ra cimiento da za dra jɛts'i, hɔnse nú'a ya ja, y nura cimiento'a go guesɛ ma zi Hmuh<sub>u</sub> ra

Jesucristo. <sup>12</sup> 'B<sub>u</sub> to'o da g<sub>u</sub>ts'i de mañ<sub>a</sub> nú'a ra cimient<sub>o</sub> ya ja, pe'tsi da beni xá hño ua da g<sub>u</sub>ts'i dega oro o dega t'axi o dega hoga do, o ua da g<sub>u</sub>ts'i dega za o dega xot'o o dega xithi. <sup>13</sup> Cada 'na de ya gamfri ma da hnequi rá 'be'fi'a, ngue'a nú'a ra pa de ra nsuca uenda gue'b<sub>u</sub> ma da fadi teng<sub>u</sub> rá 'be'fi cada 'na. Nú'a ra pa'a ma da nzø ra tsibi, y nuni ja ra tsibi ja ma dra tsapabini rá 'be'fi cada 'na nú'a xa me'fi. <sup>14</sup> 'B<sub>u</sub> 'na to'o bi hoca rá 'be'fi mañ<sub>a</sub> de ra cimient<sub>o</sub> ne hinda zat'a nurá 'be'fi'a, nu'b<sub>u</sub> nú'a to'o bi hoca nura 'be'fi'a ma da hñanga rá thaha. <sup>15</sup> Pe nu'b<sub>u</sub> 'na xa mp<sub>e</sub>fi ne nurá 'be'fi'a ma da zat'i, nu'b<sub>u</sub> hinda ma da t'umbabi rá thaha. Hinte ma da hñani, ngue'a bi zat'a nú'a xqui me'fi, pe nu'a ma da mpøhø, nja ngu nú'a to'o bi tho ra nzat'i ne bi 'bedi gatho nú'a xqui me'fi. <sup>16</sup> ¿Ha gue hinguí pa<sub>h</sub> gue nu'ah<sub>u</sub> go gue'ah<sub>u</sub> rá nija'ih<sub>u</sub> Aju<sub>a</sub>, y nurá Maça Nda'hi'a 'bui ja ri corasoh<sub>u</sub>? <sup>17</sup> 'B<sub>u</sub> 'na to'o da huatua rá nija Aju<sub>a</sub>, nu'b<sub>u</sub> Aju<sub>a</sub> da huati'a nehe, ngue'a rá nija Aju<sub>a</sub> xi xá nsunda. Ne go gue'a'ih<sub>u</sub> nurá nija'a.

<sup>18</sup> Osti ma da hya'ah<sub>u</sub> ri mfenih<sub>u</sub> gue gyá bahmyah<sub>u</sub>. 'B<sub>u</sub> 'na de gue'ah<sub>u</sub> guí beñh<sub>u</sub> gue xi guí pe'tsh<sub>u</sub> ra mfadi, y nu'b<sub>u</sub> nura mfadi'a go de nuna ximhai, 'yøth<sub>u</sub> ra uenda gue 'besthó hinte guí pa<sub>h</sub>, pa njab<sub>u</sub> ha, da za gui pe'tsh<sub>u</sub> nú'a xi ra hoga mfadi brí 'ñehe de Aju<sub>a</sub>. <sup>19</sup> Ngue'a pa ja rá thandi Aju<sub>a</sub> 'besthó hinte ri muui nú'a ra mfadi de ra ximhai. Hangu<sub>e</sub> enga ja ra Maça T'of<sub>o</sub>: “Aju<sub>a</sub> xi pa<sub>u</sub>atho yá mfeni ya bamhya de ra ximhai gue nu'ú hatetho, hangu<sub>e</sub> co yá mbamhya ri 'm<sub>e</sub>dis'e'.” <sup>20</sup> Nehe xa t'of<sub>o</sub> njaua: “Aju<sub>a</sub> pa<sub>u</sub>di gue hinte ri muui nuyá mfeni ya bahmya.” <sup>21</sup> Hangu<sub>e</sub> ogrí



'ñets'ih<sub>u</sub> gui 'ñeñh<sub>u</sub> gue grí denh<sub>u</sub> 'na o ma'na, ngue'a<sub>u</sub> gatho nú'a<sub>u</sub> to'o xa mpefi con gue'ah<sub>u</sub> go pa ri hñoh<sub>u</sub>. <sup>22</sup> 'B<sub>u</sub> rá 'b<sub>e</sub>fi ra cu Pablo, 'b<sub>u</sub> rá 'b<sub>e</sub>fi ra cu Polo, 'b<sub>u</sub> rá 'b<sub>e</sub>fi ra cu Pedro, gatho pa ri hñoh<sub>u</sub>. Nu'ah<sub>u</sub> gatho go o ja ri 'y<sub>e</sub>h<sub>u</sub> pa ri hñoh<sub>u</sub>, ra ximhai, ra te, ra du, gatho nú'a<sub>u</sub> ja mapaya ne nú'a<sub>u</sub> bra 'b<sub>e</sub>fa. <sup>23</sup> Y nu'ah<sub>u</sub> guí oh<sub>u</sub> ja rá 'y<sub>e</sub> ma zi Hmuh<sub>u</sub> ra Jesucristo, y ma zi Hmuh<sub>u</sub> ra Jesucristo go o ja rá 'y<sub>e</sub> Aju<sub>a</sub>.

## 4

### *Nú'a bi thogui ya apostol ja yá 'b<sub>e</sub>fi*

<sup>1</sup> Dí nehe gui pa<sub>h</sub><sub>u</sub> gue nuje yá m<sub>e</sub>figuihe ra Zidada Jesucristo, ne dí udihe nú'a<sub>u</sub> xa 'ñutcahe Aju<sub>a</sub> nú'a<sub>u</sub> xqui beni maya'b<sub>u</sub> ne himi fa<sub>d</sub>ihma. <sup>2</sup> Hangué mahyoni ga mañhe gatho nú'a<sub>u</sub> xa 'ñutcahe Aju<sub>a</sub>, ngue'a<sub>u</sub> go yá m<sub>e</sub>figuihe'a<sub>u</sub>. <sup>3</sup> Nugui hingui tu ma m<sub>u</sub>i de gatho nú'a<sub>u</sub> guí mañh<sub>u</sub> de guequi, nixi nú'a<sub>u</sub> m<sub>a</sub>nga ra ts'atbi de guequi. Nixi nugaguis<sub>e</sub> hindí ena gue dí 'yo xá hño. <sup>4</sup> Masque nugui dí beni gue xá nt'axi ma mfeni, pe hingue por gue'a<sub>u</sub> ma da hm<sub>a</sub> gue hinte dí tu. Nura Zidada go gue'a<sub>u</sub> ma da hñabga nguenda'a<sub>u</sub>. <sup>5</sup> Hangué ogo guí hamf<sub>u</sub> nguenda te øt'a ri miq'ueih<sub>u</sub>, ngue'a<sub>u</sub> ma dua yopa penga ma Zidadah<sub>u</sub> ra Jesucristo, y nu'b<sub>u</sub> nú'a<sub>u</sub> h<sub>a</sub>, ma da hñabgah<sub>u</sub> nguenda. Ne nu'a<sub>u</sub> go gue'a<sub>u</sub> ma da japi da hnequi gatho nú'a<sub>u</sub> xa t'øt'e mant'agui. Ne ma da m<sub>a</sub> gatho nú'a<sub>u</sub> te xa beni ja yá mfeni ya ja'i. Y nura pa'a<sub>u</sub> Aju<sub>a</sub> ma da 'ñe'tsua rá nsu ngu rí 'ñepabi cada 'na.

<sup>6</sup> Zi cuh<sub>u</sub>, núna stá xi'ah<sub>u</sub> stá m<sub>a</sub> de guequi ne de ra cu Polo, pa njab<sub>u</sub> gui pa<sub>h</sub><sub>u</sub> nda'a<sub>u</sub> rí 'ñepi gui

'yøth<sub>u</sub>. Nuje hindrí ueñhe rá 'bɛfi Ajuá. Hangue gui njah<sub>u</sub>b<sub>u</sub> nehe hingui nueñh<sub>u</sub> 'nara cu. Stá xi'ah<sub>u</sub> njab<sub>u</sub> pa gui 'yoh<sub>u</sub> ngu m̄anga ra M̄aca T'of<sub>o</sub>, pa njab<sub>u</sub> hingui 'ñe'tsuah<sub>u</sub> yá nsu 'ra, ha nu ma'ra go gui ʉtsah<sub>u</sub>. <sup>7</sup> ¿Hanja grí 'ñets'ih<sub>u</sub>? Xi gatho nú'a te guí pɛ'tsh<sub>u</sub>, ¿ha gue hingo xa 'ra'ah<sub>u</sub> Ajuá? Nu'b<sub>u</sub> go xa 'ra'ah<sub>u</sub>'a, nu'b<sub>u</sub> ¿hanja grí 'ñets'ih<sub>u</sub>? Njab<sub>u</sub> ja ra uenda hingo xa 'ra'ah<sub>u</sub>'a.

<sup>8</sup> Nu'ah<sub>u</sub> 'ñena hinte grí 'bɛh<sub>u</sub>, 'ñena ya guí pɛ'tsh<sub>u</sub> gatho nú'a guí hoñh<sub>u</sub>, ya ngu grí 'ñet'a ndah<sub>u</sub>, ha nuje go xcá hyɛgaguiheua, 'ñena hinte drí muuihe. Xi dí nehmahe gue ya xcá ndahmah<sub>u</sub>, pa njab<sub>u</sub> ga ndahmah<sub>u</sub> mahyɛgui. <sup>9</sup> Nuje dyá apostolhe, dí beni gue Ajuá xa hñuxcahe ngu 'raya ja'i nú'u hinte ri muui, ne xa secuabi pa da tho ja yá thandi gatho ya ja'i ne ja yá thandi yá ɛnxɛ Ajuá. <sup>10</sup> Nuje t'engaguihe gue dyá 'bɛmfenihe ngue'a dí pɛpabihe ma zi Hmuh<sub>u</sub> ra Jesucristo, ha nu'ah<sub>u</sub> xcá benseh<sub>u</sub> gue xi gyá bamhyah<sub>u</sub> de rá noya'a. Nuje xa t'enje gue othoguihe ra ts'ɛdi, ha nu'ah<sub>u</sub> guí beñh<sub>u</sub> gue xi ja ri ts'ɛdih<sub>u</sub>. Ne guí beñh<sub>u</sub> gue xi t'e'ts'a ri nsuh<sub>u</sub>, ha nuje xi dyá t'ʉtsahe.

<sup>11</sup> Asta nubya xi dí sufrihe nts'ɛdi, dí thohe ra thuhu ra nduthe ne ra 'ñah<sub>u</sub>. Nabgaguihe ya ja'i, ne hindí pɛ'tshe 'nara ngu nú'a dua mɛtihe. <sup>12</sup> Xi dí thohe ra nzabi pa dí hoñhe nú'a dí tsihe nehe. Nura ora dí øhe tsanje ya ja'i, nuje dí aphe Ajuá por gue'u. Y ra ora øtcahe ra nts'omai'u, gatho dí tsetathohe. <sup>13</sup> Nura ora ñama'ñ<sub>u</sub> ya ja'i de guecje, nuje dí zof<sub>o</sub>he co ndunthi ra t'equ'e*i*. Pe nuje pa ja yá thandi'u dí njahe ngu ra paxi xa føtb<sub>u</sub> hinte ri muui, ngue'a pa gue'u xá nts'oje.

14 Hindí op'ah<sub>u</sub> nuya ya noya pa ga 'b'e't'a ri tsah<sub>u</sub>. Dí op'ah<sub>u</sub> pa ga zo'ah<sub>u</sub> ngue'a pa guequi ja ra uenda ma hm̄aca b̄atsi'ih<sub>u</sub>, ngue'a go dá xi'ah<sub>u</sub> rá noya Ajuá. 15 Masque gri p'e'tsh<sub>u</sub> 'r'e't'a 'mo nú'u to'o di u't'ah<sub>u</sub> de ma zi Hmuh<sub>u</sub> ra Jesucristo, pe seh̄egui go rá m̄udi dá h̄a'ts'ah<sub>u</sub> rá noya Ajuá pa gá camfrih<sub>u</sub> ma zi Hmuh<sub>u</sub> ra Jesucristo, hangue nugui ja ra uenda go drá dada de gue'ah<sub>u</sub>. 16 Hangue dí b̄ante'ih<sub>u</sub> gui tengaguih<sub>u</sub> ma 'm̄ui.

17 Hangue dá p̄ehn'ah<sub>u</sub> ra cu Timu nú'a ma hm̄aca t'̄u de ja ra jamfri, ne nu'á 'yo xá h̄ño ja rá thandi ra Zidada. Y nu'á go gue'a ma da yopa ben'ah<sub>u</sub> tengu ma 'm̄ui ja ra Zidada Jesucristo. Guet'atho dí udi nehe hab̄uraza de ja ya nija. 18 Pe nu 'ra de gue'ah<sub>u</sub> xi xa ñuxa ri mfenih<sub>u</sub> dega nt'ets'i, guí hu ri m̄uih<sub>u</sub> gue hinga ma ga yopa penguib<sub>u</sub> ga c'a'ts'a'ih<sub>u</sub>. 19 Pe nugui dí beni ga mab<sub>u</sub> 'bestho pa ga c'a'ts'ah<sub>u</sub> ma'na'qui 'b̄u njab<sub>u</sub> rá paha ma Zidadah<sub>u</sub>. Nu'bú h̄a, ga p̄adi ua xi h̄a ra ts'edi nú'u 'yob<sub>u</sub> ri 'ñets'i, o h̄onse 'yob<sub>u</sub> mantho. 20 Ngue'a nu'a tó'o da m̄epa Ajuá, mahyoni di hanpa rá ts'edi pa da za te da m̄efi, hingue da mantho. 21 ¿Nda'a guí neh<sub>u</sub>, ga mab<sub>u</sub> ga zo'ah<sub>u</sub> dega cue, o ga zo'ah<sub>u</sub> dega hm̄ate?

## 5

*Ra nthanga nguenda de 'nara gamfri nú'a bi 'yøt'ara ts'oqui*

1 Xa f̄adi xá h̄ño gue 'nara cu de gue'ah<sub>u</sub> xa ḡuxa rá h̄ome ne 'b̄uhui ngu rá 'b̄eh̄ña. P̄ode nixi nú'u hingyá gamfri hingui øt'a njab<sub>u</sub>. 2 ¡Pe nu'ah<sub>u</sub> xcá pah<sub>u</sub> ne grí 'ñets'ih<sub>u</sub> guí eñh<sub>u</sub> gue guí 'b̄uh<sub>u</sub> xá

hño! ;Rí 'ñep'a'ih<sub>u</sub> xa du ri m<sub>u</sub>ih<sub>u</sub> hmah<sub>u</sub> ne ya xcá hñacjhmah<sub>u</sub> nú'a to'o øt'a nú'a ra ts'oqui'a!  
<sup>3</sup> Nugui masque hindí 'b<sub>u</sub>i con gue'ah<sub>u</sub>, pe numa mfeni 'b<sub>u</sub>i con gue'ah<sub>u</sub>, y ja ra uenda dí 'b<sub>u</sub>i con gue'ah<sub>u</sub>. Hangué nugui ya stá beni te ma ga øt'e co nú'a to'o øt'a nú'a ra ts'oqui'a. <sup>4</sup> Hangué 'yøth<sub>u</sub> nú'a ma ga xi'ah<sub>u</sub>. Gue da muntsh<sub>u</sub> de rá thuhu ma Zidadah<sub>u</sub> ra Jesucristo, y numa mfeni ma da 'm<sub>u</sub>i con gue'ah<sub>u</sub>, ne rá ts'edi ma Zidadah<sub>u</sub> ra Jesu ma da 'm<sub>u</sub>i con gue'ah<sub>u</sub>. <sup>5</sup> Ne 'yent'uah<sub>u</sub> ja yá 'y<sub>e</sub> ra ts'ondahi nú'a ra cu'a øt'a nú'a ra ts'oqui'a, pa da thogui ya ts'othogui ja rá ndo'yo, pe nurá te'a da mpøhø nura pa'a stua yopa penga ma Zidadah<sub>u</sub>.

<sup>6</sup> Hanja grí 'ñets'ih<sub>u</sub> guí eñh<sub>u</sub> gue guí 'b<sub>u</sub>h<sub>u</sub> xá hño, ha 'na de gue'ah<sub>u</sub> øt'a nú'a ra ts'oqui'a. Ngue'a nu'á nja ngu ra levadura masque 'na zi t<sub>u</sub>i pe ri ntsini gatho ja ra arina ora dra thants'i.  
<sup>7</sup> Hangué hñacj<sub>u</sub> nú'a ra ts'oqui'a ne gatho nú'a nguí øth<sub>u</sub> ja ri ndaxjua 'm<sub>u</sub>ih<sub>u</sub>, pa njab<sub>u</sub> da za guí 'b<sub>u</sub>h<sub>u</sub> co 'nara 'ra'yo 'm<sub>u</sub>i. Ngue'a nu'ah<sub>u</sub> ya guí pe'tsh<sub>u</sub> ra 'ra'yo 'm<sub>u</sub>i por ma Zidadah<sub>u</sub> ra Jesucristo nú'a bi tho ngu 'nara zi deti nú'ü tho de ra ngo de ra pascua, pa njab<sub>u</sub> bi gutca ma ts'oquih<sub>u</sub>'a. <sup>8</sup> Hangué mahyoni ga 'uegueh<sub>u</sub> de ma ndaxjua 'm<sub>u</sub>ih<sub>u</sub> pa ga 'b<sub>u</sub>h<sub>u</sub> strá nt'axiguih<sub>u</sub>. Nja ngu ya xodyo mi øt'ango mi tsi ra thuhme nsi ra levadura, necj<sub>u</sub> nehe ngu ga ntsamgoh<sub>u</sub> de ra pascua ne ga tsih<sub>u</sub> ra thuhme nsi ra levadura, nú'á gue'a ga 'uegueh<sub>u</sub> de ya ts'oqui de ja ma mfenih<sub>u</sub> ne de ja ma 'm<sub>u</sub>ih<sub>u</sub>.

<sup>9</sup> Ja nú'a ma'na ma carta dá pehn'ahub<sub>u</sub> ja dá xi'ahani gue hingui ntsixh<sub>u</sub> co nú'ü to'o ya

'ñe'behñá, o nú'ya ya 'behñá ya 'ñedame. <sup>10</sup> Hingue dá xi'ahya gui 'uehya 'na'quitho de nú'ya hingyá gamfri ne ya 'ñe'behñá, o ya nduste, o ya be, o nú'ya to'o camfri ya c'oi. Nu'by stá xi'ahya njaby, nu'bú mahyoni gui mahya de guecua ja ra ximhai. <sup>11</sup> Pe nugui nu'a dá xi'ahya, hingui ntsixhya ni 'nara cu nú'a dra 'ñe'behñá, o dra nduste, o nú'a di camfri ya c'oi, o dra zante, o dra tixfani, o dra be. Nu'ya tó'o ø'ta njaby dí xi'ahya gue hingui ho nixi gui ñuñhya con gue'ya. <sup>12-13</sup> Nujá hingo rí 'ñepi ga ha'mbaha nguenda nú'ya hingui o ja ma 'yehya, nu Ajuá go gue'a da hñá'mba nguenda'ya. Pe nu'ahya mahyoni gui hñá'mbaha nguenda nú'ya o ja ri 'yehya, hangue dí xi'ahya gue gui hñacya nú'a to'o ø'te nú'a ra ts'oqui'a.

## 6

### *Ya gamfri ri nhyantha ja ya nzaya hingyá gamfri*

<sup>1</sup> 'By 'na de gue'ahya guí pe'tshya 'nara tsui co ma'na ra cu, ¿hanja guí paha 'bestho ja ra ts'utbi pa guí ñatehya co nú'ya hingyá gamfri? ¿Ha gue hingue 'nara 'betsa'a? ¿Hanja hingo guí paha guí ñatehya ja ya cu? <sup>2</sup> ¿Ha hingui pahya gue núya dyá gamfrihya ma go ga ha'mbaha nguenda nú'ya hingyá gamfri? Nu'by núya ma ga ha'mbaha nguenda yá danga t'ø'te'ya, nu'bú ¿ha gue hingo da za ga hañhya nguenda de nuya t'ø'te xi ya t'uyqui? <sup>3</sup> ¿Ha hingui pahya nehe gue ma ga ha'mbaha nguenda asta ya enxé? ¿Xihmá de nuya t'ø'te de ra ximhai! <sup>4</sup> Nu'by nu'ahya guí pe'tshya ya tsui co nuya t'ø'te de nuua ja ra ximhai, 'bestho guí paha guí ñatehya

co nú'ḡ hingyá gamfri ne hinte dri ñent'i con gue'ahḡ. Hingui ho njabḡ ngue'a nu'á hingui paḡi da hñá'mba nguenda ya cu. <sup>5</sup> Dí xi'ahḡ njabḡ pa gui 'bε ri tsahḡ ne pa ya hingui sigui gui 'yøthḡ. Xi de grí gathohḡ ¿ha gue jo'o ni 'na de gue'ahḡ nú'a di ja rá mfaḡi pa da za da hñap'ahḡ nguenda de nú'a guí øthḡ? <sup>6</sup> Ha nu'ahá ora guí pε'tshḡ ya tsui co 'nara cu, 'bestho guí paha guí ñatehḡ co nú'ḡ hingyá gamfri.

<sup>7</sup> Hiní 'ñep'a'ihḡ guí ñapabihḡ 'na ngu ma'na co nú'ḡ hingyá gamfri. ¿Hanja hinguí tsɛtathohḡ nura ora t'ø't'ahḡ 'nara nts'o'mui, ne ora te fep'a'ihḡ? <sup>8</sup> Pe nu'ahḡ go gue'asehḡ guí ø'tuahḡ ra nts'o'mui ri cuhḡ, y asta guí pephḡ.

<sup>9</sup> ¿Ha gue hinguí pahḡ gue ya ts'oja'i hinda ma da yut'a nuni mahets'i habḡ bí manda Ajuá? Odi ha'ahḡ ri mfenihḡ. Ngue'a gatho nú'ḡ ri hñuxui ya 'behñá nú'ḡ hingue xi yá 'behñá, ne gatho nú'ḡ camfri ya c'oi, ne nú'ḡ ya zinga medinthati, ne nú'ḡ ya 'ñøhø ri hñuxui yá mi'ñøhøui, o ya 'behñá ri hñuxui yá mi'behñáui, gatho núyá hinda ma da yut'a nuni mahets'i habḡ bí manda Ajuá. <sup>10</sup> Nixi ya be, nixi ya nduste, nixi ya tixfani, nixi ya zante, nixi nú'ḡ ri mpe co ra nthate, ni 'na de gue'ḡ hinda ma da yut'a nuni mahets'i habḡ bí manda Ajuá. <sup>11</sup> Ante gui camfrihḡ Ajuá nguí njahḡbḡ nehe 'ra de gue'ahḡ. Pe nubyá ya xa t'axca ri mfenihḡ, ne ya xa t'ec'a'ihḡ de gatho nuya ya ts'oqui, ha nubyá ya hinte ma ts'oqui guí tuhḡ ja rá thandi Ajuá po rá ts'edi ma Zidadahḡ ra Jesucristo ne po rá ts'edi rá Maça Nḡahi Ajuá.

*Ga nsuhḡ xá hño pa strá nt'axi ma ndo'yohḡ*

12 Da za ga beñh<sub>u</sub> gue dí pe'tshmah<sub>u</sub> ra nsequi ga øth<sub>u</sub> nú'a go ga neh<sub>u</sub>. Pøde h<sub>a</sub> da za, pe hingue gatho rí 'ñepi ga øth<sub>u</sub>. Masque ja ra nsequi ga øth<sub>u</sub> nú'a go ga neh<sub>u</sub>, pe hinga hoph<sub>u</sub> ni 'nara t'øt'e da d<sub>a</sub>cj<sub>u</sub> pa ga øth<sub>u</sub>. 13 Ra hñuni thoqui pa da ma mbo ra m<sub>u</sub>i, ha nura m<sub>u</sub>i ja pa ra hñuni. Pe gatho nú'u yoho, Aju<sub>a</sub> ma da hñ<sub>a</sub>cua yá 'befi'u. Numa ndo'yoh<sub>u</sub> hinxa thoqui pa ga hñuxh<sub>u</sub> co ya 'behñ<sub>a</sub> nú'u hingue xi ma 'behñ<sub>a</sub>h<sub>u</sub>, nixi ra 'behñ<sub>a</sub> hinda hñuxui ma'na ra 'ñøhø nú'a hingue xi rá d<sub>a</sub>me. Numa ndo'yoh<sub>u</sub> xa hoca Aju<sub>a</sub> pa ga pe

abih<sub>u</sub>'a, y nu'á go gue'a supca ma ndo'yoh<sub>u</sub>. 14 Nu Aju<sub>a</sub> bi japi bi yopa nte rá ndo'yo ma Zidadah<sub>u</sub> ra Jesucristo, njab<sub>u</sub> nehe ma da japi da yopa nte ma ndo'yoh<sub>u</sub> po rá ts'edi'a.

15 ¿Ha hinguí pah<sub>u</sub> gue numa ndo'yoh<sub>u</sub> xa 'natho co ma zi Hmuh<sub>u</sub> ra Jesucristo ngue'a stá camfrih<sub>u</sub>'a? Nujá ya dí 'nathoh<sub>u</sub> co ma zi Hmuh<sub>u</sub> ra Jesucristo, nu'b<sub>u</sub> ¿hanja da za ga hñuxh<sub>u</sub> co 'nara ts'o'behñ<sub>a</sub> ne ga 'nathoh<sub>u</sub> con gue'a nehe? Ni ts'u hinda za. 16 O ¿ha gue hinguí pah<sub>u</sub> gue nu'a tó'o da hñuxui 'nara ts'o'behñ<sub>a</sub> ya bi 'natho rá ndo'yo con gue'a? Ngue'a enga ja ra Maça T'of<sub>o</sub> njaua: "Ra 'ñøhø co rá 'behñ<sub>a</sub>, gue'u ya ri 'natho." 17 Pe nu'a tó'o ya ri 'natho co ma Zidadah<sub>u</sub> ra Jesu, ya ri 'natho con gue'a pe dega Maça Nd<sub>a</sub>hi.

18 Hangue oguí hñuxh<sub>u</sub> co ya 'behñ<sub>a</sub> nú'u hingue xi ri 'behñ<sub>a</sub>h<sub>u</sub>. Gatho ya ts'oqui hinguí ho, pe hinga gatho ya ts'oqui ri ts'ocua rá ndo'yo 'na. Pe nú'a ra ja'i da hñuxui 'nara 'behñ<sub>a</sub> hingue xi rá 'behñ<sub>a</sub>, nu'á h<sub>a</sub>, ri ts'oc<sub>ε</sub> rá ndo'yo. 19 ¿Ha gue hinguí pah<sub>u</sub> gue numa ndo'yoh<sub>u</sub> gue'a rá nij<sub>a</sub> ra Maça Nd<sub>a</sub>hi nú'a

'bui ja ma corasoh<sub>u</sub>? Aju<sub>a</sub> go gue'a xa 'racaguih<sub>u</sub>'a. Hangu<sub>e</sub> ya hingo drí mandas<sub>h</sub>. <sup>20</sup> Ngue'a Aju<sub>a</sub> bi gutc'aguih<sub>u</sub> xá ma<sub>di</sub> co rá ji rá hma<sub>ca</sub> T'<sub>u</sub>. Hangu<sub>e</sub> 'yøth<sub>u</sub> ra ts'edi gue da hneca rá nsunda Aju<sub>a</sub> ja ri ndo'yoh<sub>u</sub> ne ja ri corasoh<sub>u</sub>, ngue'a numa ndo'yoh<sub>u</sub> ne ma corasoh<sub>u</sub> go rá me<sub>ti</sub> Aju<sub>a</sub>.

## 7

### *Ya hoga ts'ofopa nú'u 'b<sub>u</sub>yá 'behñ<sub>a</sub> ne pa nú'u jo'o*

<sup>1</sup> Nubyá ma ga xi'ah<sub>u</sub> de nuya nt'ani grí 'ñanih<sub>u</sub> nu ngá 'yopcah<sub>u</sub>: Xá hñoh<sub>ma</sub> 'b<sub>u</sub> ra 'ñøhø hinda me'tsa rá 'behñ<sub>a</sub>, <sup>2</sup> pe ndunthi ya 'ñøhø hinda za da 'm<sub>u</sub>ε nsingue rá 'behñ<sub>a</sub>. Hangu<sub>e</sub> por gue'a, pa hinda hñuxui ya 'behñ<sub>a</sub> nú'u hingue xi yá 'behñ<sub>a</sub>, ma'na xá hño 'nara 'ñøhø dá nthatui 'nara 'behñ<sub>a</sub> pa gue'a drá me<sub>ti</sub>. Ha 'nara 'behñ<sub>a</sub> ma'na xá hño dá nthatui 'nara 'ñøhø pa gue'a xi drá dame. <sup>3</sup> Ra 'ñøhø mahyoni da 'yøt'e co rá 'behñ<sub>a</sub> nú'a rí 'ñepi, nehe njab<sub>u</sub> da 'yøt'a ra 'behñ<sub>a</sub> co rá dame nú'a rí 'ñepi. <sup>4</sup> Y nura 'behñ<sub>a</sub> ya hingo da mandas<sub>e</sub> rá ndo'yo, ngue'a nurá dame go ri mandabi rá ndo'yo'a. Njab<sub>u</sub> nehe ra 'ñøhø ya hingo ri mandas<sub>e</sub> rá ndo'yo, ngue'a nurá 'behñ<sub>a</sub> go ri mandabi rá ndo'yo'a. <sup>5</sup> Hangu<sub>e</sub> 'yøth<sub>u</sub> ngu nú'a rí 'ñep'a'ih<sub>u</sub> de gue'as<sub>h</sub>, odi 'ra'ah<sub>u</sub> ra mfada 'na ngu ma'na. Pe 'b<sub>u</sub> xcá cohih<sub>u</sub> 'nara cohi pa gui 'yaph<sub>u</sub> Aju<sub>a</sub>, nu'bú ha, da za gui 'uegueh<sub>u</sub> 'raya pa. Nep<sub>u</sub> de gue'a da za gui 'b<sub>u</sub>h<sub>u</sub> 'nadb<sub>u</sub> mahyεgui ma'na'qui pa njab<sub>u</sub> hinda za da hya'ah<sub>u</sub> ra Satá gui hñuxh<sub>u</sub> co ma'na ra ja'i.

<sup>6</sup> Stá xi'ah<sub>u</sub> gue xá hño gui hong<sub>a</sub> ri 'behñ<sub>a</sub>h<sub>u</sub>, pe hingo drí ja'ah<sub>u</sub>, go da huanh<sub>u</sub> nú'a gui 'yøth<sub>u</sub>. <sup>7</sup> Pa



guequi ga nehma gue gatho da nja ngu dí nja hinstá nthati jo'o ma 'behña, pe cada 'na 'rama'na'ño yá mfeni xa umbabi Ajuá.

8 Nú'ah<sub>u</sub> viudah<sub>u</sub>, ne gatho nú'ah<sub>u</sub> hinxcá nthatih<sub>u</sub>, jo'o ri 'behñah<sub>u</sub> nixi ri dameh<sub>u</sub>, dí xi'ah<sub>u</sub> ga nehma<sub>u</sub> gui njah<sub>u</sub> ngu dí nja hinstá nthati jo'o ma 'behña. 9 Pe nu'b<sub>u</sub> guí hanth<sub>u</sub> gue Ajuá hinxa 'ra'ah<sub>u</sub> ra ts'edi pa gui 'buseh<sub>u</sub>, ma'na xá hño gui nthatih<sub>u</sub>, ngue'a hingui ho gui 'b<sub>u</sub>h<sub>u</sub> hõnse co ra nc'at'i.

10 Y nú'ah<sub>u</sub> 'b<sub>u</sub> ri 'behñah<sub>u</sub>, ha nú'ah<sub>u</sub> 'behñah<sub>u</sub> 'b<sub>u</sub> ri dameh<sub>u</sub>, dí 'bep'ah<sub>u</sub> ngu nú'a bi m<sub>u</sub>nga ra Zidada, gue ni 'na de gue'ah<sub>u</sub> hinda za gui nhyeguih<sub>u</sub>. Hingo de guecsehe dí 'bep'ah<sub>u</sub> gui 'yøth<sub>u</sub> njab<sub>u</sub>, nura Zidada go gue'a ri 'bep'a'ih<sub>u</sub>.

11 Nu'b<sub>u</sub> ra 'behña da hyep<sub>u</sub> rá dame, odi j<sub>u</sub> ma'na ra 'ñøhø pa drá dame, y nu'b<sub>u</sub> ra 'ñøhø da hyep<sub>u</sub> rá 'behña, odi j<sub>u</sub> ma'na ra 'behña pa da 'yøt'e drá 'behña. Nu'a da 'yøt'e, ma'na xá hño dá mpumbabi ri yoho ne da yopa 'm<sub>u</sub>i 'nadb<sub>u</sub> ma'na'qui.

12 Nubya nugui go ma ga xi'ah<sub>u</sub> nú'a dí beni gui 'yøth<sub>u</sub>, hingo ra Zidada ri 'bep'ah<sub>u</sub>bya. Nu'b<sub>u</sub> 'nara cu pe'tsa rá 'behña hingrá gamfri, ne nu'b<sub>u</sub> nú'a ra 'behña hini utsa rá dame ngue'a ra gamfri, osti hep<sub>u</sub>. 13 Y nu'b<sub>u</sub> 'nara nju di pe'tsa rá dame hindra gamfri pe nu'b<sub>u</sub> nú'a ra 'ñøhø hini utsa rá 'behña ngue'a ra gamfri, osti hep<sub>u</sub> rá dame'a.

14 Ngue'a nu'b<sub>u</sub> 'nara 'behña ra gamfri ne rá dame hingrá gamfri, nú'a ra 'ñøhø'a hani rá japi Ajuá po rá 'behña, ngue'a rá 'behña rá batsi Ajuá. Y nu'b<sub>u</sub> 'nara 'ñøhø ra gamfri ne rá 'behña hingrá gamfri, nú'a ra 'behña'a hani rá japi Ajuá po rá dame, ngue'a nurá dame rá batsi Ajuá. Nu'b<sub>u</sub>

hindi njab<sub>u</sub> co ra 'ñøhø o ra 'behñ<sub>a</sub> hingrá gamfri, nu'bu nixi yá batsi hingá njapi. Pe nu'bu njab<sub>u</sub> ha, njapi yá batsi. <sup>15</sup> Pe nu'bu 'nara 'ñøhø hingrá gamfri ne da hyε<sub>u</sub> rá 'behñ<sub>a</sub> ngue'a ra gamfri, o nu'bu 'nara 'behñ<sub>a</sub> hingrá gamfri ne da hyε<sub>u</sub> rá dame ngue'a ra gamfri, dá 'uegue, ngue'a nú'a ra cu o nú'a ra nju pε'tsa ra nsεqui da 'uegue de nú'a hingrá gamfri, ngue'a Aju<sub>a</sub> bi zoncah<sub>u</sub> pa ga 'bah<sub>u</sub> 'nara hoga'mui. <sup>16</sup> Xi nu'i zi nju, ¿ha gri pa<sub>di</sub> ua da mpøhø ri dame po rá ngue'i? Nehe nu'i zi cu ¿ha gri pa<sub>di</sub> ua da mpøhø ri 'behñ<sub>a</sub> po rá ngue'i?

<sup>17</sup> Cada 'na de gue'ah<sub>u</sub> 'bah<sub>u</sub> ngu nú'a xa 'yεp'ah<sub>u</sub> ra Zidada ante da zohn'ah<sub>u</sub>'a pa gá camfrih<sub>u</sub>. Nuna guehna drí 'βεpabi da 'yøt'a gatho ya cu de hab<sub>u</sub>raza ya nija. <sup>18</sup> Nu'bu 'nara cu ya xa gamfri Aju<sub>a</sub> ne xqui thu'tsua ra seña ja rá ndo'yo, hinte ja. O 'bu 'bui 'nara cu xa gamfri Aju<sub>a</sub> ne hingui pε'tsa ra seña ja rá ndo'yo, ya odi huxa nú'a ra seña'a. <sup>19</sup> Hinte ri muui 'bu to'o pε'tsa ra seña o hingui pε'tsi. Nu'a ma'na ri muui, nú'a ga øth<sub>u</sub> nú'a ri manda Aju<sub>a</sub>. <sup>20</sup> Cada 'na dá sigui dá mpefi hab<sub>u</sub> mri mpefi de ante da gamfri Aju<sub>a</sub>. <sup>21</sup> Nu'bu xi ngrá nzai'βεgo de ngá camfri ma zi Hmuh<sub>u</sub> ra Jesucristo, hini japi. Pe nu'bu da za gui pøni dega 'βεgo, pøni 'bestho. <sup>22</sup> Nú'a mi 'bui dega 'βεgo ante da gamfri ra Zidada, ya nubyá hingrá 'βεgo de 'nara ja'i ja rá thandi Aju<sub>a</sub> ngue'a ya rá 'βεgo ra Zidada. Nehe nu'a ra ja'i bi gamfri ra Zidada ne himi 'bui dega 'βεgo, nu'a go gue'a 'nara 'βεgobya de ra Zidada Jesucristo. <sup>23</sup> Aju<sub>a</sub> bi gutc'aguih<sub>u</sub> xá ma<sub>di</sub>, hangue nubyá ma ga pεph<sub>u</sub>'a, hingo ma ga pεpabih<sub>u</sub> ya ja'i. <sup>24</sup> Zi cuh<sub>u</sub>, sigui gui mpeh<sub>u</sub> há ngrí

mpɛhɯ de gá camfrihɯ ra Zidada Jesucristo, y Ajuá ja da 'mɯhni con gue'ahɯ.

<sup>25</sup> Y gatho nú'ahɯ jo'o ri 'bɛhñahɯ, ha nú'ahɯ 'bɛhñahɯ jo'o ri dɛmehɯ, hinte xa 'bɛpcagui ra Zidada ga xi'ahɯ, hɔnse dí 'ra'ahɯ 'nara ts'ofo de ma mfenise. Y nura ts'ofo'a gue'a majuani ngue'a Ajuá po rá nthe cate xa hñuxcagui pa ga manbabi rá noya'a, hangue dí 'ra'ahɯ 'nara hoga ts'ofo.

<sup>26</sup> Nugui dí beni gue xá hño gui 'bɯthɯ nsi ri 'bɛhñahɯ nsi ri dɛmehɯ ngu gui 'bɯhɯ, ngue'a xi ja ya ts'othogui nuya pabya dí 'bɯhɯ. <sup>27</sup> Nu'bɯ 'bɯ ri 'bɛhñá, oxqui hɛpɯ. Ha nu'bɯ jo'o, oxqui honi.

<sup>28</sup> Ha nu'bɯ gui hongá ri 'bɛhñá, hingrá ts'oqui. Ha nu'bɯ 'nara nxutsi da hyonga rá dɛme, hingrá ts'oqui nehe. Pe nu'a tó'o da hyonga rá 'bɛhñá, o nura 'bɛhñá da hyonga rá dɛme, ma da thogui ndunthi ya dumɛi, hangue nugui ga nehma gue hingui thohɯ ya dumɛi.

<sup>29</sup> Zi cuhɯ, dí ne ga xi'ahɯ gue ya hinga ndunthi ya pa dí 'bɯhɯua. Hangue nu'a tó'o pɛ'tsa rá 'bɛhñá, dá 'yɔt'a ra uɛnda gue hingui pɛ'tsi, pa da za da mɛpabi Ajuá. <sup>30</sup> Nu'a tó'o zoni, odi oda rá mfeni nsɔcta ra ts'oni, ne nu'a tó'o ri johya, odi oda rá mfeni nsɔcta ra johya. Nu'a tó'o ri ntai, dá 'yɔt'a ra uɛnda gue hinte pɛ'tsi. <sup>31</sup> Ha nu'a tó'o ri johya co nuna ra ximhai, dá 'yɔt'a ra uɛnda gue hini johya, ngue'a nuna ximhai 'yo rí uadi rí thogui.

<sup>32</sup> Nugui ga nehma hingui jamasu ya t'ɔt'e de nuna ra ximhai, ngue'a nu'a tó'o jo'o rá 'bɛhñá xi ri jamasubi rá 'bɛfi ra Zidada, ne 'bɯi pa da 'yɔt'a nú'a ri ho ra Zidada. <sup>33</sup> Pe nu'a tó'o 'bɯ rá 'bɛhñá mahyoni da jamasu ya t'ɔt'e de nuna ra ximhai,

ne da 'yøt'a nú'a ri ho rá 'bɛhñá. <sup>34</sup> Ha nuya 'bɛhñá, hinga mahyεgui nú'a 'bɛ rá dame co nú'a jo'o rá dame. Nu'a jo'o rá dame, ma'na ri jamasubi rá 'bɛfi ra Zidada, ne 'bɛi pa da mɛpabi Ajuá con gatho rá ts'ɛdi ne con gatho rá mfeni. Pe nu'a tó'o 'bɛ rá dame, mahyoni da jamasu ya t'øt'e de nuna ra ximhai, ne da 'yøt'a ngu nú'a ri ho rá dame.

<sup>35</sup> Nuna dí xi'ahɛ guehna pa go ri hñoɔhɛ. Dí zo'ahɛ pa gui 'yøthɛ ra hño ngu rí 'ñɛpi gui 'yøthɛ pa da za gui pɛpabihɛ Ajuá con gatho ri mɛihɛ ne hinte da hyɛ'ts'ahɛ. Nugui hindí ɛñ'ahɛ gue 'bɛ gui hongari 'bɛhñáhɛ hingui 'yø'tuahɛ rá paha Ajuá.

<sup>36</sup> Nu'bɛ 'nara cu di 'bɛ rá t'ixu, y handi gue ya da za da nthati'a, dá 'yøt'a ngu nú'a xa bengá rá dada ante sta tho rá mbatsjã'i. Hingo 'nara ts'oqui nú'a xa beni da nthata rá t'ixu. <sup>37</sup> Pe nu'bɛ 'nara cu 'bɛ rá t'ixu, ne nura dada'a xa beni gue hinda thata rá t'ixu, ne 'bɛ 'nadra mfeni xa beni gue hinhya'mɛ da umba nɛɛqui da nthata rá t'ixu, nú'a ra cu'a øt'e xá hño nehe. <sup>38</sup> Hangué nu'a tó'o ri unga rá t'ixu pa da nthati, xá hño øt'e. Nehe nu'a tó'o hingui ne da thata rá t'ixu, ma'na xá hño nú'a øt'e.

<sup>39</sup> Nu'a ra 'bɛhñá xa nthati, hingui tsa da 'uegue de rá dame núbya te rá dame, ngue'a njabɛ mą́ga ra ley. Pe nu'bɛ ya da du rá dame, nú'a ra 'bɛhñá'a 'bɛ da beni da nthati, da za da nthati co nú'a da ne'a, hɔnɛɛ gue drá gamfri ha, ne 'bɛ go rá paha Ajuá. <sup>40</sup> Pe nu'a go dí mą́gá, ma'na xá hño hinda yopa nthatihmá. Guehna dí bengá, y dí camfri gue dí hanpabi rá Mą́ca Ndahi Ajuá.

*Ya hñuni nú'ũ thoqui pa da hñã'tua ya c'oi*

<sup>1</sup> Nubyá ma ga xi'ahũ de nuya hñuni thoqui pa da hñã'tua ya c'oi. Dí pahũ gue gathoguihũ ja ma mfadihũ. Pe nura mfadi nsinque ra hm̄ate ri jacjũ ga 'ñets'ihũ, pe nura hm̄ate xa 'racjũ Ajuã go gue'a ri jacjũ ga tetuahũ yá jamfri ma miqu'eihũ. <sup>2</sup> Nu'a tó'o beni gue xi ja rá mfadi, go gue'a hingui pađi gatho nú'a rí 'ñepi da bađi. <sup>3</sup> Pe nu'a tó'o ri mađi Ajuã, Ajuã ma gue xá hño rá 'm̄ai.

<sup>4</sup> Nuya hñuni hñã'tua ya c'oi 'b̄m̄cua ja ra ximhai, hinte ri muui, ngue'a dí pahũ gue nuya c'oi'ũ hinte ri muui. Ngue'a nujũ dí pahũ gue 'nat'a Ajuã 'b̄m̄i, hingui 'b̄m̄i ma'ra. <sup>5</sup> Masque t'ena gue nuni mahets'i ne nuua ja ra ximhai 'b̄m̄i ndunthi nú'ũ t'embabi gue go gue'ũ Ajuã, pe masque t'embi njabũ, nu'á hini mandaguihũ. <sup>6</sup> Ngue'a pa guecaguihũ dí pahũ gue 'nat'a Ajuã 'b̄m̄i, y go gue'a ma Dadahũ. Nú'á go gue'a bi hyoca gatho ya t'øt'e, ne dí 'b̄m̄hũua pa ga nsundahũ'a. Nehe 'nat'a ma zi Hmuhũ 'b̄m̄i, y go gue'a ra Zidada Jesucristo nú'a to'o bi t'ent'ua ja rá 'yε pa go bi hyoca gatho ya t'øt'e, ne go gue'a bi 'racjũ 'nara 'ra'yo te.

<sup>7</sup> Pe hinga gatho ya cu xa bađi xá hño gue 'nat'a Ajuã 'b̄m̄i. 'Ra astabya hinxa pumfritho yá nzai mi pε'tsi nu de mi camfri ya c'oi, ne ora da zi nú'a ra hñuni xa hñã'tuabi ya c'oi, beni gue go gue'a 'nara ts'oqui, ngue'a benthogue nehe ya c'oi ja yá ts'edi, pe hina. <sup>8</sup> Pe hingue po ra hñuni da za ma'na ga 'b̄m̄hũ xá hño ja rá thandi Ajuã. 'B̄m̄ ga ñunihũ, hinte ja, y nu'b̄m̄ hinga ñunihũ, nehe hinte ja. <sup>9</sup> Pe masque dí pε'tshũ ra nsequi pa ga øthũ 'na de guehya, mahyoni ga jamasuhũ pa hinga japhũ da

'yøt'a ya ts'oqui nú'ᵤ otho ndunthi yá jamfri. <sup>10</sup> 'Bᵤ 'nara cu otho ndunthi rá jamfri, ne da hyant'a'i gri hudi gri ñuni ja 'nará ngo 'nara c'oi, nu'bá nú'a ra cu'a 'na tui rá jamfri, grí cadí pa da thogui da ñuni nehe'a. <sup>11</sup> Y njabᵤ masque pa ja ri mfeni hingrá ts'oqui ngue'a guí paḍi nú'a guí øt'e, pe njabᵤ guí japa nuri cu da menga ja ra ts'oqui. Y guí paḍi gue nehe po nura cu'a bi du ma zi Hmuhᵤ ra Jesucristo. <sup>12</sup> Hangué nu'bᵤ njabᵤ nú'i guí ts'ocua rá mfeni 'nara cu nú'a othotho ndunthi rá jamfri, paḍi gue numa zi Hmuhᵤ ra Jesucristo go gue'a guí ø'tua nú'a ra ts'ocate'a. <sup>13</sup> Hangué 'bᵤ po 'nara hñuni ga tsi, ga japi da nts'oca 'nama cu, nu'bá ma'na xá hño hinhya'mᵤ ga tsi nura hñuni'a.

## 9

### *Ra nᵤqui nú'a mi pᵤ'tsa ya apostol*

<sup>1</sup> Paḥᵤ xá hño gue nugui drá apostol de ra Zidada Jesucristo dí pᵤ'tsa ra nᵤqui ga øt'a ngu nú'a rí 'ñepcagui ngue'a drá apostol. Nugui stá handa ma Zidadahᵤ ra Jesu, ne go dá zo'ahᵤ de gue'a pa gá camfrihᵤ. <sup>2</sup> Nu'bᵤ ma'ra ya cu beni gue hinga majuani drá apostol, pe nu'ahᵤ ha, guí paḥᵤ gue drá apostol ngue'a xcá camfrihᵤ Ajuḍ po ma noyaga.

<sup>3</sup> Ne nú'ᵤ to'o ñama'ñᵤ de guecagui, njaua dí xipabi: <sup>4</sup> ¿Ha gue hiní 'ñepcagui da t'aqui nú'a te ga tsi? <sup>5</sup> ¿Ha gue hindí pᵤ'tsa ra nᵤqui 'bᵤ ga ne ga hongma 'behña ne ga tsits'i habᵤ dí 'yo ngu øt'a ra cu Pedro ne ma'ra ya apostol ne nú'ᵤ yá cu ra Zidada Jesu? <sup>6</sup> Nugui ne ra cu Berhna ¿ha gue hønseguihe hiní 'ñepcahmaḥe da t'acje te ga

tsihmahe nsinque ga mpɛhe? <sup>7</sup> ¿To'o gue'a 'bui dega soldado ne hingui t'umbi te da zi? ¿To'o nú'a pɛ'tsa 'nara ua'obxi ne hinda zipabi rá fruta? ¿To'o nú'a pɛ'tsa ya mbo'ni, ne hinga ja ri ñuni ja yá mbo'ni? <sup>8</sup> Núna dí ma, oguí beñhɛ gue go dí manse, ngue'a njabɛ mɔnga rá ley ra Moise, <sup>9</sup> ne ena njaua: “Oxqui tu'tuahɛ rá ne ra ndamfri ora net'a ra trigo ja ra era.” ¿Ha gue Ajuá bi ma xi majuani de ra ndamfri? <sup>10</sup> Hina, nu'á bi ma pa guezaguihɛ, ne bi t'ofa pa go ma hñohɛ, ngue'a nu'a tó'o fɛxa ra hai ne nu'a tó'o jɛxa ra sofo, rí 'ñepi da zi de nú'a pot'i'ɛ. <sup>11</sup> Hangue nu'ahɛ guí njahɛ ngu 'nara 'bot'i y nuje ngu go dyá mot'ihe ngue'a dá xi'ahe rá noya Ajuá. Nu'bú ¿ha gue hiní 'ñepi gui faxcahe ne gui 'racje te ga tsihe? <sup>12</sup> Nu'bɛ nú'ɛ ma'ra ya cu ri mpɛfi con gue'ahɛ go guí faxhɛ ne guí umfɛ te da zi, xi nuje ¿ha gue hingo ma'na rí 'ñepcaguihe gui faxcahe?

Nuje, asta nubyá hinte stá a'a'ihe, masque rí 'ñepcaguihehɛma. Nu'a dí øthe, dí tsɛthe ra thuhu ra nduthe pa hinto da ñama'ñɛ de rá noya ma zi Hmuhɛ ra Jesucristo. <sup>13</sup> ¿Ha gue hinguí pahɛ gue nu'a tó'o ri mpɛfi ja yá ndanija ya xodyo ja da t'umbabini te da zi? Y nu'a tó'o ri mpɛfi ja ra ata tsi nú'ɛ ya mbo'ni tho dega hñá'ti pa Ajuá. <sup>14</sup> Njabɛ bi manda ra Zidada nehe gue nu'a tó'o mɔnga ra maça hoga noya rí 'ñepabi da t'umbabi te da zi. <sup>15</sup> Pe nugui masque rí 'ñepcagui, pe hinte stá a'ahɛ nixi hindí op'a'ihɛ pa ga a'ahɛ nú'a te dí honi. ¡Ngue'a nugui masque drí 'ñuni ga tu pe hindí ne to'o da 'ñena gue dí mɔnga ra maça hoga noya pa hønse dí tahá nú'a dí tsi!

16 Hingui tsa ga 'ñets'i ngue'a dí manbabi rá noya Ajuá, ngue'a nu'b<sub>u</sub> hinga ma, ¿te ma ga thadi ja rá thandi Ajuá? Nu'b<sub>u</sub> hinga manba rá noya Ajuá, guehna 'nara dumai pa guecagui. 17 Nu'b<sub>u</sub> núgui dí manba rá noya Ajuá con gatho ma paha, nu'b<sub>u</sub> dí tømí gue go ma da gutcagui Ajuá. Pe nu'b<sub>u</sub> núgui hinga nehma ga manbabi rá noya Ajuá, pe guehna ma 'b<sub>e</sub>fi xa t'acagui, hangue mahyoni ga øt'e. 18 Nu'b<sub>u</sub>, ¿xi nda'a ma thaha? Nu'a ma thahahma, ga johya ga manba rá noya Ajuá nsingue te da t'aqui de guecua, masque rí 'ñepchama.

19 Nugui hindrá 'b<sub>e</sub>go de 'nadra ja'i, nugui drá 'b<sub>e</sub>go pa gatho ya ja'i, ngue'a dí zofu' pa njabu ndunthi de gue'u da gamfri ma zi Hmuhu ra Jesucristo. 20 Nugui dí øt'a ngu yá nzai ya xodyo pa da za ga zofu', nehe dí øt'a ngu yá nzai nú'u 'bu ja rá hmanda ra ndaxjua ley pa da za ga zofu' nehe'u, masque nugui ya hindí 'b<sub>u</sub>i de ja ra ndaxjua ley. 21 Nehe dí øt'a ngu yá nzai nú'u hingui 'b<sub>u</sub>i ja rá hmanda ra ndaxjua ley pa njabu da za ga zofu' nehe. Pe nugui hinstá 'uegue de ja rá ley Ajuá, ngue'a nugui dí 'b<sub>u</sub>i de ja rá hmanda ma Zidadahu ra Jesucristo. 22 Nehe dí øt'a ngu yá nzai nú'u ya cu ts'utho yá jamfri, pa da za ma'na ga zofu'. Nugui stá nzai ga tembabi yá nzai gatho ya ja'i pa da mpøhø 'ra de gue'u, ngue'a cada 'na de gue'u, 'rama'na'ño hanja gra zofoga'u. 23 Dí øt'a njabu ngue'a dí ne gue ma'na da ntunga ra maça hoga noya, ne pa njabu da za ga hani ndunthi ya japi bra hña nura maça noya'a.

24 Ha gue hinguí pah<sub>u</sub> gue gatho nú'u ri ntsa'rihi, da ma mahyegui, pe 'mefa 'natho nú'a to'o ma da



daḥa. Nuj<sub>u</sub> nehe ma ga øth<sub>u</sub> njab<sub>u</sub>, ga 'yoh<sub>u</sub> xá hño ja rá thandi Aju<sub>a</sub> pa njab<sub>u</sub> ga ḥanga ma thaḥaḥ<sub>u</sub> nehe nú'a ma da 'racj<sub>u</sub>'a. <sup>25</sup> Dí paḥ<sub>u</sub> gue gatho nú'<sub>u</sub> to'o ri ntsa'rihi xi ri su rá ndo'yo pa da nja rá ts'edi. Nu'ú øt'a njab<sub>u</sub> hønse pa da daḥa 'nara thaḥa nú'a ma da thegue. Pe nuj<sub>u</sub> dí paḥ<sub>u</sub> gue ma ga hañh<sub>u</sub> 'nara thaḥa nú'a hinhya'm<sub>u</sub> ma da thegue. <sup>26</sup> Hangue nugui drí hña ra 'rihi nehe, pe drá ma manjuantho pa nuni hab<sub>u</sub> ma ga tsøni, ne co rá ts'edi Aju<sub>a</sub> drí ntuhni pa ga ntate, hingue hønse dí 'ñenitho. <sup>27</sup> Nugui xi drí su ma ndo'yo nehe pa hinte da 'yøt'e, y drí japi da 'yøt'e nú'a go dí ne, ngue'a hindí ne ga 'bε ma tsa ja rá thandi Aju<sub>a</sub>, masque stá zofohmā ndunthi ya ja'i.

## 10

### *Ra ts'ofo pa hinda søcambeni ya c'oi*

<sup>1</sup> Zi cuh<sub>u</sub>, dí ne ga ben'ah<sub>u</sub> nehe gue nú'<sub>u</sub> ndu ma xitah<sub>u</sub> nu de bá pønga de Egipto bra zi ra Moise, ne mri 'bet'o 'nara guui, ne bi 'rax'<sub>u</sub> ja ra Thenga Ndehe. <sup>2</sup> Nu'ú bi dēna ra guui ne bi 'ranga ja ra Thenga Ndehe, hangue nu'ú bi 'natho co ra Moise, go gue'a 'nara nt'udi de ra sistehe. <sup>3</sup> Ne dí paḥ<sub>u</sub> gue gatho'<sub>u</sub> mahyεgui bi zi nú'a ra nzaqui bá ehe de mahets'i. <sup>4</sup> Ne gatho mahyεgui bi zi nú'a ra dehe bá pēhna Aju<sub>a</sub> ne bi bøhø de ja 'nara do. Y nú'a ra do'a gue'a 'nara nt'udi de ma zi Hmuh<sub>u</sub> ra Jesucristo mi 'yo con gue'<sub>u</sub> hab<sub>u</sub>raza mi 'yo'<sub>u</sub>. <sup>5</sup> Pe ndunthi de gue'<sub>u</sub>, Aju<sub>a</sub> bi hyandi gue hinxmá hño nú'a mi øt'e'<sub>u</sub>, hangue ndunthi de gue'<sub>u</sub> bi du ja ra mbonthi.

6 Gatho nú'a bi thogui'u go gue'a ngu 'nara ts'ofo pa guecju, pa hinga hyøcju nú'u ya t'øt'e xá nts'o, ngu nú'a bi 'yøt'e'u. 7 Hinga beñhu ga nsundahu ya c'oi ngu bi 'yøt'a 'ra de gue'u, ngu enga ja ra Maça T'ofo: “Ya ja'i bi hñudi bi ñuni ne bi ntsithe, nepu de gue'a bi 'mai bi 'yø'tua yá ngo ya c'oi co ya hnei.” 8 Ne hinga hñuxhu co ya 'behña nú'u hingue xi ma 'behñahu ngu bi 'yøt'a 'ra de gue'u, hangue nu'á 'nada ra pa bi du 'natemáhu 'mo ya ja'i. 9 Nixi hinga beñhu ga tsø'tuahu rá mui Ajuá ngu bi 'yøt'a 'ra de gue'u, hangue 'nara pa ndunthi de gue'u bi muihna ya qu'eña, ne bi du'u. 10 Ne hinga ñama'ñhu de nú'a øt'e Ajuá con guecju ngu bi ñama'ñu 'ra de gue'u, hangue 'nara pa Ajuá bá pehna 'nara εnxε pa bi hyo'u.

11 Gue'a gatho bi thogui ndu ma xitahu, ne bi t'ofo pa njabu ga beñhu gue guehna 'nara ts'ofo pa guecju núju dí 'bahua ja ra ximhai de nuya ngaxa pabya. 12 Hangue nu'u tó'o beni gue xi 'bui xá hño, dá nsu pa hinda dapi da 'yøt'a ya ts'oqui. 13 Gatho nú'u ya ts'othogui dí thoguihu, njabu thogui nehe gatho ma'ra ya ja'i. Pe Ajuá nzantho sugaguihu, y nu'á hinda hocju ga thohu ya ts'othogui nú'u da hyandi'a gue hinda za ga tsethu. Ha nura ora dí thohu 'nara thogui, nu'á ri 'racju ra ts'edi pa ga tsethu.

14 Hangue dí xi'ahu zi cuhu, ogrí nsundahu ya c'oi. 'Ueguehu de nú'a ra nzai'a. 15 Dí xi'ahu njabu ngue'a dí padi gue nú'a dí xi'ahu 'bestho tso ri mfenihu, y nu'asehu da za gui pahu ua majuani nú'a dí mā ua hina. 16 Ora dí tsihu ra Maça Nt'oxi, gue'a 'nara nt'udi gue dí 'nathohu co ma Zidadahu ra Jesucristo ne núju 'na ngu ma'na. Nu de dí aphu

Ajuā dí tsih<sub>u</sub> ra vinu, y nura vinu'a go gue'a 'nara nt'udi de rá maça jí ma zi Hmuh<sub>u</sub> ra Jesucristo nú'a bi mani ja rá pont'i'a po rá nguecj<sub>u</sub>. Y nú'a ra thuhme dí hñegueh<sub>u</sub>, go gue'a 'nara nt'udi de rá zi ndo'yo'a nú'a bi uni pa bi tho po rá nguecj<sub>u</sub>.  
 17 Masque nu<sub>u</sub> drí ndunthih<sub>u</sub>, pe 'nada nú'a ra thuhme dí tsih<sub>u</sub>, hangue por gue'a drí 'nathoh<sub>u</sub>.

18 Ngu dí pah<sub>u</sub> gue nuya me Israel nú'u to'o mi tsi nuya mbo'ni mi ts'at'i dega hñā'ti, mi 'natho yá jamfri mi xøcambeni Ajuā, hangue nu'ú mi 'natho nehe'u po nú'a mi tsi'u. 19 Nugui hingo dí xi'ah<sub>u</sub> gue ya c'oi ja yá ts'edi, ne hindí xi'ah<sub>u</sub> gue ri muui nú'u ya hñuni xa hñā'tuabi'u, ngue'a nu'ú hinte ri muui y nixi otho yá ts'edi'u. 20 Nu'a dí xi'ah<sub>u</sub> gue nuya hñuni hoca nú'u hingyá gamfri pa da umbabi ya c'oi, nuya hñuni'u go gue'u pa ya ts'ondāhi, hingue pa Ajuā. Y nugui hindí ne gui 'nathoh<sub>u</sub> co ya ts'ondāhi. 21 Hinda za gui tsih<sub>u</sub> ra Maça Nt'oxi ne gui tsih<sub>u</sub> nú'a thocuabi ya ts'ondāhi. Ne hinda za gui hñuh<sub>u</sub> ja rá mexa ra Zidada nep<sub>u</sub> ma grí huh<sub>u</sub> ja ya mexa hab<sub>u</sub> t'ø'tua yá ngo ya c'oi, ngue'a nu'ú go gue'u de ra ts'ondāhi. 22 ¿Ha gue guí neh<sub>u</sub> ga tsø'tuah<sub>u</sub> rá mui ra Zidada? O ¿ha gue guí beñh<sub>u</sub> gue go ma'na ja ma ts'edih<sub>u</sub> de gue'a? Hina.

*Ra gamfri pe'tsa ra nsequi da 'yøt'a nú'a go da ne pe co ra hmāte*

23 Zi cuh<sub>u</sub>, da za gui beñh<sub>u</sub> gue hā dí pe'tshmah<sub>u</sub> ra nsequi ga øth<sub>u</sub> gatho nú'a ga neh<sub>u</sub>. Pøde hā da za, pe hinga gatho rí 'ñepi ga øth<sub>u</sub>, ne hingue por gatho ya t'øt'e da za ma'na da te ma jamfrih<sub>u</sub>.  
 24 Oguí suh<sub>u</sub> hønse ri teh<sub>u</sub>, supabih<sub>u</sub> rá te nehe ri miqu'eih<sub>u</sub>.

25 Tsih<sub>u</sub> gatho nú'a te 'ba ja ra tai, ogrí 'ñanih<sub>u</sub> 'mɛt'o ua xa hñá'tuabi ya c'oi o hina, pa hinda ts'oca ri mfenih<sub>u</sub>. 26 Ngue'a ra Zidada go rá mɛti gatho ra ximhai ne gatho nú'a ja ja ra ximhai.

27 Nu'b<sub>u</sub> 'nara ja'i hingrá gamfri da zix'ah<sub>u</sub> ja rá ngu pa gui ñuñh<sub>u</sub> con gue'a, ha nu'b<sub>u</sub> guí ne gui maha con gue'a, rí maha ne tsih<sub>u</sub> gatho nú'a da 'ra'ah<sub>u</sub> nsinque gui 'yambabih<sub>u</sub> hab<sub>u</sub> xuá hñá, pa hinda ts'oca ri mfenih<sub>u</sub>. 28 Pe nu'b<sub>u</sub> da 'm<sub>u</sub> 'na to'o da xi'ah<sub>u</sub> gue nú'a te ma gui tsih<sub>u</sub> xa hñá'tuabi ya c'oi, nu'b<sub>u</sub> oguí tsih<sub>u</sub> pa hingui ts'ocuah<sub>u</sub> rá mfeni nú'a to'o bi xi'ah<sub>u</sub>. 29 Nugui hindí xi'ah<sub>u</sub> gue go ma da ts'oca ri mfenih<sub>u</sub>, dí xi'ah<sub>u</sub> pa nú'a to'o da xi'ah<sub>u</sub> gue hingui ho nú'a ma gui tsih<sub>u</sub>, pa hingui ts'ocuah<sub>u</sub> rá mfeni'a.

Pe da za da benga 'na ne da 'ñena: “¿Hanja go da za da thagagui hinga øt'a 'nara t'øt'e ngue'a ma'na ra cu beni gue ra ts'oqui? 30 Nu'b<sub>u</sub> dí tsi te dí tsi ne dí umbabi njamadi Ajuá, ¿hanja ma go da nongagui ma'na ra cu por nú'a te dí tsi?” 31 Pe nugui dí xi'ah<sub>u</sub>, gatho nú'a gui øth<sub>u</sub>, 'b<sub>u</sub> gri ñuñh<sub>u</sub>, 'b<sub>u</sub> gri tsitheh<sub>u</sub>, 'b<sub>u</sub> gri øth<sub>u</sub> ma'na te gri øth<sub>u</sub>, 'yøth<sub>u</sub> gatho pa rá nsunda Ajuá. 32 Jamasuh<sub>u</sub> nú'a gui øth<sub>u</sub> pa hingui ts'ocuah<sub>u</sub> yá mfeni ya xodyo, nixi nú'u hingyá xodyo, nixi nú'u ya cu 'b<sub>u</sub>i ja rá nija Ajuá. 33 Nugui dí øt'a ra ts'edi pa ga øt'a nú'a xá hño pa ga hu'mbabi yá m<sub>u</sub>i gatho ne hinga ts'ocua yá mfeni. Nugui hindí honse ra hño pa guequi, dí øt'a nú'a xá hño qué pa da mpøhø ma'ra.

## 11

1 'Yøth<sub>u</sub> ngu núna dí øt'e, ngue'a nugui dí øt'a ngu nú'a bi 'yøt'a ma zi Hmuh<sub>u</sub> ra Jesucristo.

*Ra ts'ofopa ya 'behñá nú'ḡ pa ja ya hmunts'i*

<sup>2</sup> Zi cuhḡ, nugui drí johya ne dí ex'ahḡ ngue'a hincá pumfrihḡ gatho nú'a stá xi'ahḡ, ne guí øthḡ gatho ngu nú'a stá u't'ahḡ guí 'yøthḡ. <sup>3</sup> Pe nugui dí ne guí pādihḡ gue numa zi Hmuhḡ ra Jesucristo go gue'a ra ñaxu de gatho ya 'ñøhø, y nura 'ñøhø gue'a ra ñaxu de rá 'behñá, y nu Ajuá ra Dada go gue'a ra ñaxu de ma zi Hmuhḡ ra Jesucristo. <sup>4</sup> Nu'bḡ 'nara 'ñøhø xa go'ma rá ñaxu ora apabi Ajuá de ja ya hmunts'i, o de ora ñá de rá noya Ajuá, njabḡ ri 'betua rá tsa rá ñaxuse. <sup>5</sup> Pe nu'bḡ 'nara 'behñá hinxá go'ma rá ñaxu ora apabi Ajuá ne ora manbabi rá noya'a, ri 'betua rá tsa rá ñaxuse, tsatho xa 'ñaxi. <sup>6</sup> Nu'bḡ ya 'behñá hingui co'ma yá ñaxu, ma'na xá hño dá 'ñaxi, pe nu'bḡ gue'a 'nara 'betsa da 'ñaxi, ma'na xá hño dá go'ma rá ñaxu ora apabi Ajuá. <sup>7</sup> Nura 'ñøhø hiní 'ñepi da go'ma rá ñaxu ngue'a nura 'ñøhø bi hyoca Ajuá ngu tengu rá 'bai'a ne ja ri hnequini nurá nsunda Ajuá. Pe nu ja ra 'behñá, ja ri hnequini rá nsu ra 'ñøhø. <sup>8</sup> Ngue'a nura 'ñøhø hingue bi thoqui de ra 'behñá, nura 'behñá bi thoqui de ra 'ñøhø. <sup>9</sup> Y nura 'ñøhø himbi thoqui po rá ngue ra 'behñá, nura 'behñá ha, bi thoqui po rá ngue ra 'ñøhø. <sup>10</sup> Hangué nura 'behñá rí 'ñepi da go'ma rá ñaxu po rá ngue ya enxe handgahḡ, ngue'a gue'a 'nara seña gue 'bui to'o ma'na ri manda que ya 'behñá. <sup>11</sup> Pe de ja rá thandi Ajuá gatho'ḡ ri muui mahyεgui, gue dra 'behñá gue dra 'ñøhø, ngue'a nsinque ra 'ñøhø hinxá 'mḡ ra 'behñá, ha nsinque ra 'behñá hindi 'bḡ ya 'ñøhø. <sup>12</sup> Ngue'a desde ra mudi nura 'behñá gá 'ñehe de ja ra 'ñøhø, y nubyá, nura 'ñøhø rí 'ñehe de ja ra

'behñá, pe gatho go øt'e Ajuá.

<sup>13</sup> Xi da beñhú xá hño, ¿ha gue ri hnequi xá hño 'nara 'behñá ora apabi Ajuá ne hinxa go'ma rá ñáxu? <sup>14</sup> ¿Ha gue hingrá 'betsa 'bú 'nara 'ñøhø da hopi da te rá stá? <sup>15</sup> Pe nu'bú ra 'behñá da hopi da te rá stá, nú'á há, rá ntsøhui, ngue'a gue'a xa t'umbabi pa da go'ma rá ñáxu ngu 'ñena 'nara cøni. <sup>16</sup> Pe nu'bú da 'mú 'ra to'o da ne da ntsanoya de núna dá má de yá stá ya 'behñá, pahú xá hño gue nuje gue'a ma nzaihe, ne yá nzai ma'ra ya cu nú'ú 'búi ja ma'ra yá niǰa Ajuá.

*Ya cu bi zi ra Māca Nt'oxi ngu himi 'ñepabi'ú*

<sup>17</sup> De núna dí op'ahúbya hingui tsa ga ex'a'ihú, ngue'a stá øde de nú'a guí øthú ora grí muntshú, hinguí øthú nú'a xá hño, hønse guí øthú nú'a hingui ho ja rá thandi Ajuá. <sup>18</sup> Dí øde gue ora grí muntshú, guí øthú ya hegue, ngue'a hinga mahyεgui nú'a guí mañhú, y dí camfri gue ngu'bú gue'a guí øthú. <sup>19</sup> Pe pøde mahyoni da njabú, pa ja da hnequini nú'ú to'o hanpa rá mfadi Ajuá, y nú'ú to'o hina. <sup>20</sup> Ora grí muntshú pa guí nt'oxihú nepú guí tsihú ra Māca Nt'oxi, nú'a guí øthú hinguí øthú pa ra Zidada, <sup>21</sup> ngue'a nú'a guí háxhú pa guí tsihú, grí 'bet'ohú guí dama tsisehú, ne hinte guí xepabihú nú'ú ma'ra ya cu. Hangué 'ra de gue'ahú guí tuhú ra thuhu, ha nu ma'ra xi grí tithohú. <sup>22</sup> ¿Hanja guí øthú njabú? ¿Ha gue otho ri nguhú habú guí ñuñhú ne guí ntsithehú? ¿Ha gue grí utsabihú rá māca niǰa Ajuá? ¿Ha gue hinguí 'betuahú yá tsa nú'ú ma'ra othobi te da zi? Xibya, ¿te guí ne ga xi'ahú? ¿Ha gue ga e'ts'a ri nsuhú? Hina, ngue'a núna guí øthú hinxá hño.

*Ra Maça Nt'oxi**(Mt. 26:26-29; Mr. 14:22-25; Lc. 22:14-20)*

<sup>23</sup> Nugui ya stá u't'a'ih<sub>u</sub> hanja grí tsih<sub>u</sub> ra Maça Nt'oxi ngu nú'a bi 'ñutcagui ra Zidada. Nú'a ra xuui bri da'a, bi g<sub>u</sub> ra thuhme, <sup>24</sup> nep<sub>u</sub> bi umba njamadi Ajuá. Ne de gue'a bi hyeca nura thuhme'a, nep<sub>u</sub> bi 'ñena: “Tsih<sub>u</sub> nuna ra thuhme, ja ra uenda go guehna ma ndo'yo núna ma da hna'mbabi po rá ngue ri ts'oquih<sub>u</sub>. Ne ora gui tsih<sub>u</sub> nuna ra thuhme, 'yøth<sub>u</sub> ngu 'nara feni de guecagui.” <sup>25</sup> Nep<sub>u</sub> ngu bi uadi bi nt'oxi'u, ra Jesu bi g<sub>u</sub> 'nara vaso hab<sub>u</sub> mi po ra vinu, ne bi 'ñembabi'u: “Nuna vinuna, go guehna 'nara nt'udi de nú'a ra 'ra'yo cohi ma ga øt'e co ma ji nú'a ma ga fani. Ora gui tsih<sub>u</sub> nuna vinuna, 'yøth<sub>u</sub> ngu 'nara feni de guecagui.” <sup>26</sup> Hangué nú'a ra ora guí tsih<sub>u</sub> ra thuhme ne ra vinu gue'a ra ora guí udih<sub>u</sub> de rá du ma Zidadah<sub>u</sub> asta nú'a ra pa'a stua yopa pengui.

*Hanja da za da ts'i ra Maça Nt'oxi ngu ri ho ra Zidada*

<sup>27</sup> Hangué nugui dí xi'ah<sub>u</sub> gue nu'a tó'o da zi nú'a ra thuhme'a ne nú'a ra vinu'a ne hinda zi ngu rí 'ñehe, nú'a ra cu'a ma go da dadi de rá zi ndo'yo ne de rá zi ji ra Zidada. <sup>28</sup> Hangué cada 'na de gue'ah<sub>u</sub>, beñh<sub>u</sub> xá hño 'met'o ua guí 'buh<sub>u</sub> xá hño co Ajuá pa gui tsih<sub>u</sub> ra thuhme ne ra vinu. <sup>29</sup> Ngue'a nu'a tó'o hinda zi nú'a ra thuhme ne nú'a ra vinu ngu rí 'ñehe, ne hinda beni xá hño te rí muui rá du ra Zidada, nú'a ra cu'a tuxase ra ts'oqui. <sup>30</sup> Hangué por gue'a ndunthi de gue'ah<sub>u</sub> grí hñenih<sub>u</sub> ne otho ri nzaquih<sub>u</sub>, ha nehe xa du 'ra de gue'ah<sub>u</sub>. <sup>31</sup> Pe nu'b<sub>u</sub> ga benseh<sub>u</sub> de nú'a

te stá øth<sub>u</sub> ne ga ntsø'mh<sub>u</sub>, nu'bú Ajuá ya hindua pēncaguih<sub>u</sub> nuya ya mfei. <sup>32</sup> Nu'á bí pēncah<sub>u</sub> ya mfei pa da zocj<sub>u</sub> pa hinda condenaguih<sub>u</sub> mahyεgui co nú'u hingyá gamfri.

<sup>33</sup> Hanguē ma zi cu'ih<sub>u</sub>, ora grí muntsh<sub>u</sub> pa gui ñuñh<sub>u</sub>, ntø'mh<sub>u</sub> 'na ngu ma'na pa gui ñuñh<sub>u</sub> mahyεgui. <sup>34</sup> Nu'b<sub>u</sub> 'na de gue'ah<sub>u</sub> di tsu'ah<sub>u</sub> ra thuhu, ma'na xá hño ñuñh<sub>u</sub> 'mε't'o ja ri nguh<sub>u</sub> pa nu xcrí muntsh<sub>u</sub> gui 'yøth<sub>u</sub> ngu nú'a ri ho Ajuá, pa hinda zu'ah<sub>u</sub> rá mfei'a. Y de nú'u ma'ra ya t'øt'e xa nja, nu'ú asta hinga mab<sub>u</sub> pa ga ñah<sub>u</sub> de gue'u.

## 12

*Ya mfadi ne ra ts'edi nú'u ri 'racj<sub>u</sub> ra Māca Ndāhi cada 'na de guec<sub>u</sub>*

<sup>1</sup> Zi cuh<sub>u</sub> dí ne gui pah<sub>u</sub> de nuya mfadi ne ra ts'edi ri 'racj<sub>u</sub> ra Māca Ndāhi cada 'na de guecaguih<sub>u</sub>. <sup>2</sup> Guí pah<sub>u</sub> xá hño gue nú'b<sub>u</sub> hingüi camfrithoh<sub>u</sub> rá noya Ajuá ngrí hothoh<sub>u</sub> da zix'ah<sub>u</sub> to'oraza pa nguí xøcambenih<sub>u</sub> nú'u ya c'oi otho yá ts'edi ne hingui ñā. <sup>3</sup> Pe nubyá dí ne gui pah<sub>u</sub> gue nu'a tó'o tsanga ra Zidada Jesu, hingui hanpa rá ts'edi ra Māca Ndāhi. Ha nu'b<sub>u</sub> to'o da 'ñena, dí camfri ra Jesu gue go gue'a ra Zidada, nú'á hā, hanpa rá ts'edi ra Māca Ndāhi.

<sup>4</sup> 'Rama'na'ño ya mfadi ne ra ts'edi xa 'racj<sub>u</sub> ra Māca Ndāhi pa ga pēpabih<sub>u</sub> Ajuá, pe ra Māca Ndāhi go gue'a 'natho. <sup>5</sup> Y nehe 'rama'na'ño ya 'bēfi xa 'racj<sub>u</sub> ra Zidada ga pēfih<sub>u</sub>, pe ra Zidada go gue'a 'natho. <sup>6</sup> Nehe 'rama'na'ño hanja drí mpefih<sub>u</sub>, pe nu Ajuá go gue'a ri 'racj<sub>u</sub> ra ts'edi gathoguih<sub>u</sub>, pa ga pēh<sub>u</sub> ngu nú'a xa 'racj<sub>u</sub>'a, y



nu Ajuā go gue'a 'natho. <sup>7</sup> Cada 'na de guecj<sub>u</sub> dí hañpah<sub>u</sub> rá ts'edi ra Māca Nda<sub>hi</sub> pa ga faxh<sub>u</sub> gatho nú'ū ma'ra. <sup>8</sup> 'Ra de guecj<sub>u</sub> xa 'racj<sub>u</sub> ra ts'edi ra Māca Nda<sub>hi</sub> pa ga ñah<sub>u</sub> co ndunthi ra mfadi, ha nu ma'ra de guecj<sub>u</sub> guet'atho ra Māca Nda<sub>hi</sub> xa 'racj<sub>u</sub> ra mfadi pa ga udih<sub>u</sub> te rí bōnga rá noya Ajuā. <sup>9</sup> Nu ma'ra de guecj<sub>u</sub> guet'atho ra Māca Nda<sub>hi</sub> xa 'racj<sub>u</sub> ndunthi ra jamfri, ha nu ma'ra de guecj<sub>u</sub> guet'atho ra Māca Nda<sub>hi</sub> xa 'racj<sub>u</sub> ra ts'edi pa ga øtheh<sub>u</sub> ya da'thi. <sup>10</sup> Ma'ra de guecaguih<sub>u</sub> xa t'acj<sub>u</sub> ra ts'edi pa ga øth<sub>u</sub> ya dānga nt'udi. Ha nu ma'ra de guecj<sub>u</sub> xa t'acaguih<sub>u</sub> ra ts'edi pa ga mañbah<sub>u</sub> rá noya Ajuā. Ha nu ma'ra de guecj<sub>u</sub> xa t'acaguih<sub>u</sub> ra ts'edi pa ga pah<sub>u</sub> xá hño ua de ra Māca Nda<sub>hi</sub> ñā 'nara ja'i, o hina. Ha nu ma'ra de guecj<sub>u</sub> xa t'acj<sub>u</sub> ra ts'edi pa da za ga ñah<sub>u</sub> de ma'ra ya hñaqui. Ha nu ma'ra de guecj<sub>u</sub> xa t'acj<sub>u</sub> ra ts'edi pa ga pah<sub>u</sub> te rá 'bε mānga nú'a to'o gra ñā de ma'na ra hñaqui. <sup>11</sup> Pe go guet'a ra Māca Nda<sub>hi</sub> ri 'racj<sub>u</sub> ya mfadi ne ra ts'edi cada 'na de guecaguih<sub>u</sub> ngu nú'a go da ne'a.

### *Gathoguih<sub>u</sub> dí 'nada ra ndo'yoh<sub>u</sub> co ra Zidada Jesucristo*

<sup>12</sup> Cada 'na de guecaguih<sub>u</sub> numa ndo'yoh<sub>u</sub> xi pe'tsa ndunthi ya xeni, pe masque njab<sub>u</sub> 'nada ma 'baih<sub>u</sub> dí pe'tsh<sub>u</sub>. Dí njah<sub>u</sub> nehe co ma zi Hmuh<sub>u</sub> ra Jesucristo, ngue'a nujú ngu go dyá xeni<sub>u</sub> de rá ndo'yo'a, pe rá ndo'yo'a 'natho. <sup>13</sup> Ngue'a gathoguih<sub>u</sub> 'b<sub>u</sub> dyá xodyoh<sub>u</sub> o hindyá xodyoh<sub>u</sub>, 'b<sub>u</sub> dyá 'bεgoh<sub>u</sub> o hindyá 'bεgoh<sub>u</sub>, gathoguih<sub>u</sub> stá nxisteheh<sub>u</sub> pa dá 'nada ra ndo'yoh<sub>u</sub> co rá ts'edi ra Māca Nda<sub>hi</sub>, ne gathoguih<sub>u</sub> 'nat'a ra Māca Nda<sub>hi</sub> stá hañh<sub>u</sub>.

14 Numa ndo'yoh<sub>u</sub> xi pe'tsa ndunthi ya xeni, hingue 'natho ra xeni pe'tsi. 15 'B<sub>u</sub> 'nama uah<sub>u</sub> da 'ñena: “Nuguí hindí 'b<sub>ui</sub> ja ra ndo'yo ngue'a hingo drá 'yε”, pe hingue ngue'a m<sub>a</sub>nga njab<sub>u</sub> ya hingui 'b<sub>ui</sub> ja ma ndo'yoh<sub>u</sub>. 16 O nu'b<sub>u</sub> 'nama guh<sub>u</sub> da 'ñena: “Nuguí hindí 'b<sub>ui</sub> ja ra ndo'yo ngue'a hingo drá da”, pe hingue ngue'a m<sub>a</sub>nga njab<sub>u</sub> ya hingui 'b<sub>ui</sub> ja ma ndo'yoh<sub>u</sub>. 17 'B<sub>u</sub> gatho ma ndo'yoh<sub>u</sub> dra da, ne di otho ma guh<sub>u</sub>, nu'b<sub>u</sub>á çhanja da za ga ødeh<sub>u</sub>? 'B<sub>u</sub> gatho ma ndo'yoh<sub>u</sub> dra gu, ne 'b<sub>u</sub> di otho ma xiñuh<sub>u</sub>, nu'b<sub>u</sub>á çhanja da za da nja ma fah<sub>u</sub>h<sub>u</sub>? 18 Pe Aju<sub>a</sub> bi hñuscaguih<sub>u</sub> gatho ya xeni de ma ndo'yoh<sub>u</sub> pa hinte da 'yøtcah<sub>u</sub> ra 'bedi. Y bi hñuts'i ngu nú'a go bi ne'a. 19 Nu'b<sub>u</sub> di 'nada ra xeni ma ndo'yoh<sub>u</sub>, ne di 'nada rá 'bεfi, nu'b<sub>u</sub>á hindri xøgue ma 'baih<sub>u</sub>. 20 Pe numa ndo'yoh<sub>u</sub> masque pe'tsa ndunthi ya xeni, pe 'nada ra 'bai pe'tsi.

21 Numa dah<sub>u</sub> hingui tsa da 'ñemba ma 'yεh<sub>u</sub>: “Nugui hindí hoñ'a<sub>u</sub>.” Nixi ma ñaxuh<sub>u</sub> hingui tsa da 'ñemba ma uah<sub>u</sub>: “Nugui hindí hoñ'a<sub>u</sub>.” 22 Hina, hinda za da 'ñutsa'ε, ngue'a nú'ε ya xeni de ma ndo'yoh<sub>u</sub> ri hnequi ngu hinte ri muui, go gue'ε ma'na øt'a ra 'bedi. 23 Ha nuya xeni de ma ndo'yoh<sub>u</sub> nú'ε dí beñh<sub>u</sub> gue otho yá nsu, nú'ú go gue'ε ma'na xi dí japamasuh<sub>u</sub>. Y nú'ε ya xeni ngu ra 'betsa 'b<sub>u</sub> da hnequitho, nú'ú go gue'ε dí heth<sub>u</sub> pa da hnequi xá hño. 24 Pe nuya xeni de ma ndo'yoh<sub>u</sub> ri hnequi mahotho, nú'ú hinga mahyoni ga heth<sub>u</sub> pa da hnequi xá hño. Njab<sub>u</sub> Aju<sub>a</sub> bi hyoga ma ndo'yoh<sub>u</sub> gue nú'ε ya xeni mi otho yá nsu go gue'ε ma'na da nja yá nsu, 25 pa njab<sub>u</sub> da mpefi mahyεgui gatho ya xeni de ma ndo'yoh<sub>u</sub>, ne

gatho'ɥ da mfats'i 'na ngu 'na. <sup>26</sup> Hangue 'bɥ ga tsama'ñɥhɥ 'nara xɛni de ma ndo'yohɥ, gatho ma ndo'yohɥ tsama'ñɥ nú'ǎ ra ɥgui'ǎ. Y nu'bɥ 'nara xɛni de ma ndo'yohɥ hanga 'nara hoga hño, nu'bú gatho ma ndo'yohɥ ri johya.

<sup>27</sup> Nujɥ go guecjɥ rá ndo'yoguihɥ ma zi Hmuhɥ ra Jesucristo, y cada 'na de guecaguihɥ dí 'nara xɛnihɥ de rá ndo'yo'ǎ. <sup>28</sup> Ajuǎ bi hñuxa ja rá nijǎ 'rama'na'ño ya mɛfi: Nu'ǎ xi rá mɛdi bi hñuxa ya apostol. Nurá ñoho bi hñuxa nú'ɥ to'o da manbabi rá noya'ǎ. Nurá hñu bi hñuxa ya xahnate. Nepɥ de gue'ǎ bi hñuxa nú'ɥ to'o øt'a ya danga nt'udi, nepɥ nú'ɥ to'o øthe ya da'thi. Nepɥ bi hñuxa nú'ɥ to'o faste ja rá 'bɛfi'ǎ, nepɥ bi hñuxa nú'ɥ to'o ri su gatho nú'ɥ ya 'bɛfi'ɥ, nepɥ bi hñuxa nú'ɥ to'o da za da ñǎ de ya hñǎqui nú'ɥ hingui fǎdi. <sup>29</sup> Nde nu'bú, ¿ha gue gatho ya cu go ya apostol? O ¿ha gue gatho xa t'umbabi ra 'bɛfi pa da manbabi rá noya Ajuǎ? O ¿ha gue gatho pɛ'tsa ra 'bɛfi dega xahnate? O ¿ha gue gatho da za da 'yøt'a ya danga nt'udi? <sup>30</sup> O ¿ha gue gatho xa t'umbabi ra ts'ɛdi pa da 'yøthe ya da'thi? O ¿ha gue gatho da za da ñǎ de ya hñǎqui hingui fǎdi? O ¿ha gue gatho da za da bǎdi da mā te mǎnga nú'ǎ to'o ñǎ de ya hñǎqui hingui fǎdi? Hina, hinga gatho da za. <sup>31</sup> 'Yøthɥ 'nara ts'ɛdi pa da za gui pɛ'tshɥ ya mfǎdi ne ra ts'ɛdi nú'ɥ ma'na ya dangui pa guí pɛphɥ Ajuǎ. Pe nubyá ma ga u't'ahɥ hanja grí 'bɥhɥ co 'nara hoga'mɥi nú'ǎ ma'na xá hño de gatho.

## 13

*Ra hmǎte*

1 'B<sub>u</sub> nugui gra ñ<sub>a</sub> co 'raya noya xi mahotho, o gra ñ<sub>a</sub> ngu 'nara εnxe, pe 'b<sub>u</sub> hindí pē'tsa ra hm̄ate, nu'bú gra nja ngu 'nara 'bixfani nsøctho ri 'nohni o ngu 'nara t'εgui nsøctho z<sub>u</sub>ni. 2 O 'b<sub>u</sub> gra pē'tsa gatho ra ts'edi pa ga m̄anba rá noya Aju<sub>a</sub>, ne gra p̄adi gatho nú'<sub>u</sub> ya t'øt'e xi xá hñei de rá noya'a, ne gra pē'tsa gatho ra mf̄adi, ne xi gra pē'tsa ndunthi ra jamfri asta da za ga japi da mponga 'nara t'øhø, pe 'b<sub>u</sub> hindí pē'tsa ra hm̄ate, nu'bú hinte rá 'mεcagui. 3 Nehe 'b<sub>u</sub> ga umbabi ya hyoya gatho nú'a dí pē'tsi, ne asta ga unga ma ndo'yo da ts'at'i, pe nu'b<sub>u</sub> hindí pē'tsa ra hm̄ate, nu'bú hinte ri muui nú'a dí øt'e.

4 Nu'a tó'o pē'tsa ra hm̄ate, tseta gatho nú'a da 'ñepabi; xi ra hoj*'*i co yá miqu'eiui, ne hini hyøcua nú'a te pē'tsi'<sub>u</sub>; hingrá 'ñets'i, ha nixi hini ndangui de ma'ra. 5 Nu'a tó'o pē'tsa ra hm̄ate hinto xaxi, hini nsu sehε, hingrá cue ne hingui εte. 6 Nu'a tó'o pē'tsa ra hm̄ate hini johya 'b<sub>u</sub> ri nts'oca 'nará miqu'eiui, ngue'a nu'á nzantho ri johya hønse de ra hño. 7 Nu'a tó'o pē'tsa ra hm̄ate tseta gatho nú'a t'ø'tuabi, camfri gatho nú'a xá hño, nzantho tø'mi de ra hño, ne tseta gatho ya ts'othogui.

8 Nura hm̄ate hinhya'm<sub>u</sub> ma da uadi, pe nura mf̄adi dí pē'tsh<sub>u</sub> pa dí mamf<sub>u</sub> rá noya Aju<sub>a</sub>, nu'á h<sub>a</sub>, ma da zø ra pa da 'ñotho. Nehe ma da uadi ra mf̄adi dí pē'tsh<sub>u</sub> pa xa za stá ñah<sub>u</sub> de ma'ra ya hñ<sub>a</sub>qui hingui f̄adi. Ne ma da zø ra pa ya hinda 'yøtcah<sub>u</sub> ra 'bēdi gatho nú'a ra mf̄adi dí pē'tsh<sub>u</sub>. 9 Ngue'a 'na tui nú'a stá p̄adih<sub>u</sub> hangue hinxa za stá mañh<sub>u</sub> gatho nú'a xa m<sub>a</sub> Aju<sub>a</sub>. 10 Pe nu xcrá 'b<sub>u</sub>h<sub>u</sub> co nú'a to'o rá meti ra mf̄adi, nu'bú h<sub>a</sub>, ja ma

ga pahuni gatho nú'a hinxa za stá pahua.

<sup>11</sup> Nú'b<sub>u</sub> ndr<sub>u</sub> notsi ndí ñ<sub>a</sub> ngu ñ<sub>a</sub> ya b<sub>u</sub>tsi, ha ndí p<sub>e</sub>'tsa ya mfeni ngu rá mfeni ya b<sub>u</sub>tsi, pe ya de ndá ndanga ja'i, ya dá tsop<sub>u</sub> nú'a ra 'm<sub>u</sub>i ndí p<sub>e</sub>'tsi dega b<sub>u</sub>tsi. <sup>12</sup> Hangue njab<sub>u</sub>tho nehe numa mf<sub>u</sub>adi dí p<sub>e</sub>'tsh<sub>u</sub> de guecua ja ra ximhai hini x<sub>o</sub>gue, nja ngu nú'a to'o ri yot'a rá hmi dega xuui ja ra hñe, pe hini hnequi xá hño. Pe nu xcrá 'b<sub>u</sub>h<sub>u</sub> mahy<sub>e</sub>gui co Aju<sub>u</sub>, gue'b<sub>u</sub> ma xi ga pah<sub>u</sub> xá hño gatho, njab<sub>u</sub> ngu xa bacaguih<sub>u</sub> xá hño Aju<sub>u</sub>. <sup>13</sup> Nura jamfri ne ra hoga nth<sub>o</sub>'mate ne ra hm<sub>u</sub>te, guehya ri hñu ma da nja pa nz<sub>u</sub>antho. Pe nu'a ma'na xi ra dangui de gatho, ra hm<sub>u</sub>te.

## 14

### *Ya hñ<sub>a</sub>qui hingui f<sub>u</sub>adi*

<sup>1</sup> Hangue xi da 'y<sub>o</sub>th<sub>u</sub> 'nara ts'<sub>e</sub>di pa gui p<sub>e</sub>'tsh<sub>u</sub> ra hm<sub>u</sub>te, nehe hyoñh<sub>u</sub> nú'<sub>u</sub> ya mf<sub>u</sub>adi ne ra ts'<sub>e</sub>di ri unga ra Ma<sub>u</sub>ca Nd<sub>u</sub>ahi. Y de gatho nuya mf<sub>u</sub>adi'<sub>u</sub>, ma'na go gui hyoñh<sub>u</sub> ra mf<sub>u</sub>adi pa gui manbah<sub>u</sub> rá noya Aju<sub>u</sub>. <sup>2</sup> Ora ñ<sub>a</sub> 'nara cu de 'nara hñ<sub>a</sub>qui nú'a hingui f<sub>u</sub>adi, padih<sub>u</sub> gue nú'a ra cu'a ñ<sub>a</sub> co Aju<sub>u</sub>, hingui ñ<sub>a</sub> co yá mija'iui ngue'a nu'ú hingui padí nú'a mañ'a. Nu'á ñ<sub>a</sub> co rá ts'<sub>e</sub>di ra Ma<sub>u</sub>ca Nd<sub>u</sub>ahi, ne ma de nú'a hingui padí ya ja'i. <sup>3</sup> Pe nura ora manba rá noya Aju<sub>u</sub> 'nara cu de rá hñ<sub>a</sub>qui'a, ñ<sub>a</sub> njab<sub>u</sub> pa da zofo ya cu, pa da te yá jamfri, ne pa da nupabi yá mfeni, ne pa da hñu'mba yá m<sub>u</sub>i. <sup>4</sup> Nura ora ñ<sub>a</sub> 'nara cu co 'nara hñ<sub>a</sub>qui nú'a hingui f<sub>u</sub>adi, nuse'a ma'na rí te rá jamfri. Pe nu 'nara cu manbabi rá noya Aju<sub>u</sub> de rá hñ<sub>a</sub>qui'a, nú'á ri japi ma'na da te yá jamfri gatho ya cu.

5 Nugui ga nehma ga øde gui ñah<sub>u</sub> de ma'na ra hñ<sub>a</sub>qui nú'a hinguí fadi. Pe ma'na dí ne ga øde gui ñah<sub>u</sub> de rá noya Aju<sub>a</sub>. Ngue'a nu'a tó'o manba rá noya Aju<sub>a</sub>, ma'na ri muui nú'a ma que nú'a to'o ñ<sub>a</sub> co 'nara hñ<sub>a</sub>qui hinguí fadi. Xá hño to'o da ñ<sub>a</sub> co 'nara hñ<sub>a</sub>qui hinguí fadi, pe nú'b<sub>u</sub> di 'b<sub>u</sub>i to'o da 'ra'tsa nú'u ya noya de nú'a ra hñ<sub>a</sub>qui'a, pa njab<sub>u</sub> ma'na da te yá jamfri ya cu. 6 Zi cuh<sub>u</sub>, nu'b<sub>u</sub> nugui ga mab<sub>u</sub> pa ga zo'ah<sub>u</sub> co 'nara hñ<sub>a</sub>qui nú'a hinguí pah<sub>u</sub>, ¿te 'b<sub>e</sub> da za gui pah<sub>u</sub> njab<sub>u</sub>? Nu'a ma'na xá hño pa gue'ah<sub>u</sub>, ga u't'ah<sub>u</sub> ngu nú'a xa 'ñutcagui Aju<sub>a</sub>, ne ma'ra ya t'øt'e mahyoni gui pah<sub>u</sub>, ne ga zo'ah<sub>u</sub> de rá noya Aju<sub>a</sub>, ne ma'ra ya hoga nt'udi.

7 Nuya 'bida ngu ra th<sub>u</sub>za o ra arpa, 'b<sub>u</sub> hinguí z<sub>u</sub>ni xá hño, nu'b<sub>u</sub> ¿hanja da za da fadi te ma thuhu'a pei? 8 O nu'b<sub>u</sub> ra corneta hinda ñ<sub>a</sub> xá hño pa da t'umbabi ra seña ya soldado 'yo ja ra tuhni, ¿ha di badi'u te ra ora da m<sub>u</sub>di da ntuhni? 9 Dí njah<sub>u</sub>b<sub>u</sub> nehe, 'b<sub>u</sub> nuj<sub>u</sub> hindí ñah<sub>u</sub> ngu yá hñ<sub>a</sub>qui nú'u to'o dí zofoh<sub>u</sub>, hinda za da badi'u nú'a te dí mañh<sub>u</sub>, ne hinte ri muui nú'a dí mañh<sub>u</sub>. 10 De guecua ja ra ximhai xi ja ndunthi ya hñ<sub>a</sub>qui, y cada 'na to'o pa<sub>u</sub>di nú'u ya hñ<sub>a</sub>qui'u, pa<sub>u</sub>di xá hño te ma. 11 Nu'b<sub>u</sub> nugui ga øde 'nara ja'i da ñ<sub>a</sub> de ma'na ra hñ<sub>a</sub>qui nú'a hindí pa<sub>u</sub>di, nu'b<sub>u</sub> pa guequi ga beni gue nú'a ra ja'i'a hingrá mengu, ngue'a hindí pa<sub>u</sub>di nú'a ra hñ<sub>a</sub>qui gra ña'a. Ne pa gue'a da beni gue hindrá mengu nehe, ngue'a nixi gue'a hinguí pa<sub>u</sub>di nú'a te dí ma. 12 Dí pa<sub>u</sub>di gue xi guí hoñh<sub>u</sub> ya mfadi ne ra ts'edi nú'u ri unga ra Ma<sub>a</sub> Nda<sub>h</sub>i, hangue 'yøth<sub>u</sub> ra ts'edi gui hoñh<sub>u</sub> nú'u ya mfadi ne ra ts'edi nú'u da za da japi da te yá jamfri ya cu.

13 Hangue nu'a tó'o ñ<sub>a</sub> de ma'na ra hñ<sub>a</sub>qui nú'a

hingui fadi, dá 'yapabi Ajuá da umbabi ra mfađi pa da za da 'ra'tsi nú'a ma pa da fadi te ma. <sup>14</sup> Nu'b<sub>u</sub> nugui dí apabi Ajuá co 'nara hñáqui nú'a hindí pađi, njab<sub>u</sub> dí xocambeni Ajuá, pe hingui tsa ma'na dí te ma mfađi ngue'a nixi dí pađi nú'a dí ma. <sup>15</sup> Nu'bú, ¿te da za ga øth<sub>u</sub>? Da za ga aph<sub>u</sub> Ajuá co 'nara hñáqui nú'a hindí pa<sub>h</sub>, pe nehe da za ga apabi<sub>h</sub> Ajuá co ma hñáquisεhεh<sub>u</sub> pa da zo ma mfenih<sub>u</sub> xá hño nú'a dí mañh<sub>u</sub>. Ga tutuabi<sub>h</sub> Ajuá co 'nara hñáqui nú'a hindí pa<sub>h</sub>, pe nehe ga tutuabi<sub>h</sub> Ajuá co ma hñáquisεhεh<sub>u</sub> pa da zo ma mfenih<sub>u</sub> xá hño nú'a dí mañh<sub>u</sub>. <sup>16</sup> Ngue'a 'b<sub>u</sub> ga xocambeni<sub>h</sub> Ajuá co nuya hñáqui hindí pa<sub>h</sub>, nu'bú nu'a tó'o hingui øde nuya hñáqui' h<sub>u</sub> hingui tsa da xocambeni Ajuá mahyεgui con guecj<sub>u</sub>, ngue'a hingui pađi te rí bøni nú'a te dí mañh<sub>u</sub>. <sup>17</sup> Nu'b<sub>u</sub> dí xocambeni<sub>h</sub> Ajuá njab<sub>u</sub>, nujú dí mañh<sub>u</sub> ra hño, pe nu' h<sub>u</sub> tó'o øcagui<sub>h</sub> hindí tetuah<sub>u</sub> yá jamfri ngue'a hingui pađi te rí bøni nú'a dí mañh<sub>u</sub>. <sup>18</sup> Nugui dí umba njamadi Ajuá ngue'a ma'na dí ñá ndunthi que gue'ah<sub>u</sub> co ya hñáqui nú' h<sub>u</sub> hingui fadi. <sup>19</sup> Pe de ja ya hmunts'i, ma'na xá hño ga mąnga cut'a ya noya de ma hñáqui pa da fadi te dí ma, pa njab<sub>u</sub> da za ga utuabi ya cu de rá noya Ajuá, que ga mąnga 'ret'a 'mo ya noya de ma'na ra hñáqui hingui fadi ne hinda za da zo yá mfeni ni 'nara noya nú' h<sub>u</sub> ya cu.

<sup>20</sup> Zi cuh<sub>u</sub>, nuri mfenih<sub>u</sub> odi nja ngu yá mfeni ya bađsi. Njah<sub>u</sub> ha ngu ya zi bađsi hingui øt'a ya ts'oqui. Pe dá nja ndunthi ri mfenih<sub>u</sub> ngu rí 'ñep'ah<sub>u</sub>, ngue'a ya gyá dąnga ja'i<sub>h</sub>. <sup>21</sup> Ajuá bi zofo ya ja'i de Israel co nuya ya noya xa t'ofu ja ra Maća T'ofu ne ena njaua: “Ma ga

pehn'ah<sub>u</sub>b<sub>u</sub> 'raya ja'i hindya mengu pa da zo'ah<sub>u</sub> de ma'na'ño ra hñ<sub>a</sub>qui ngue'a hindri ñ<sub>a</sub> ngu grí ñ<sub>a</sub>h<sub>u</sub>, pe masque njab<sub>u</sub> hingui ma gui 'yøtcaguih<sub>u</sub> ma ts'of<sub>o</sub>." <sup>22</sup> Hangué nura ora dí ñ<sub>a</sub>h<sub>u</sub> co ya hñ<sub>a</sub>qui hingui f<sub>a</sub>di, gue'a ngu 'nara nt'udi pa nú'<sub>u</sub> hingyá gamfri. Pe nura ora dí manbah<sub>u</sub> rá noya Aju<sub>a</sub>, dí umf<sub>u</sub> ra ts'of<sub>o</sub> de rá hm<sub>a</sub>te Aju<sub>a</sub> nú'<sub>u</sub> to'o camfri, pe nu'<sub>u</sub> tó'o hingui ne da gamfri, hingui ne nehe da hñ<sub>a</sub>nga nú'a ra ts'of<sub>o</sub>a. <sup>23</sup> Nu'b<sub>u</sub> ja ri hmunts'ih<sub>u</sub> gath<sub>o</sub>'ih<sub>u</sub> guí ñ<sub>a</sub>h<sub>u</sub> co ya hñ<sub>a</sub>qui nú'<sub>u</sub> hingui f<sub>a</sub>di, nep<sub>u</sub> da zøhø 'ra nú'<sub>u</sub> hints'a di patua rá noya Aju<sub>a</sub>, o da zøhø 'ra nú'<sub>u</sub> hindya gamfri, ¿ha gue hinda 'ñena'<sub>u</sub> gue xcá 'bε ri mfenih<sub>u</sub>? <sup>24</sup> Pe nu'b<sub>u</sub> nú'<sub>u</sub> dí muntsh<sub>u</sub> ne dí manbah<sub>u</sub> rá noya Aju<sub>a</sub> ne da zøhø 'na hindra gamfri, o 'na hints'a di patua rá noya Aju<sub>a</sub>, nu'b<sub>u</sub> co nú'a da 'yøde di hma, da unse nguenda de yá ts'oqui. <sup>25</sup> Nu'b<sub>u</sub> nú'<sub>u</sub> ya ja'i'<sub>u</sub> da b<sub>a</sub>di te gra 'm<sub>u</sub>i yá coraso, ne nu'<sub>u</sub> 'bestho da ndandiñ<sub>a</sub>hmu ne da xøcambeni Aju<sub>a</sub>. Nep<sub>u</sub> nu'<sub>u</sub> da 'ñeñ'a'ih<sub>u</sub>, xi maju<sub>a</sub>ni Aju<sub>a</sub> 'b<sub>u</sub>i con gue'ah<sub>u</sub>.

*Beñ<sub>u</sub> gui 'yøth<sub>u</sub> gath<sub>o</sub> xá hño ngu rí 'ñehe*

<sup>26</sup> Nu'b<sub>u</sub> zi cuh<sub>u</sub>, ¿te da za gui 'yøth<sub>u</sub> ora grí muntsh<sub>u</sub>? 'Ra de gue'ah<sub>u</sub> gui tuth<sub>u</sub> ya jahñ<sub>a</sub>, nu ma'ra de gue'ah<sub>u</sub> gui nxahnateh<sub>u</sub>, nu ma'ra de gue'ah<sub>u</sub> gui mañh<sub>u</sub> nú'a xa 'ñu't'ah<sub>u</sub> Aju<sub>a</sub>. Nu ma'ra de gue'ah<sub>u</sub> gui ñ<sub>a</sub>h<sub>u</sub> de ya hñ<sub>a</sub>qui nú'<sub>u</sub> hingui f<sub>a</sub>di, ha nu ma'ra de gue'ah<sub>u</sub> gui mañh<sub>u</sub> te rí bønga nú'<sub>u</sub> ya noya'<sub>u</sub>. 'Yøth<sub>u</sub> gath<sub>o</sub> pa ma'na da te ri jamfrih<sub>u</sub>. <sup>27</sup> Nu'b<sub>u</sub> gui ñ<sub>a</sub>h<sub>u</sub> de ya hñ<sub>a</sub>qui hingui f<sub>a</sub>di, da za gui ñ<sub>a</sub>h<sub>u</sub> hønse yoho o hñu de gue'ah<sub>u</sub>, pe 'rama'na gui ñ<sub>a</sub>h<sub>u</sub>, ne da 'm<sub>u</sub>hni 'na nú'a to'o da 'ra'tsi pa da f<sub>a</sub>di te rí bønga nú'<sub>u</sub> ya noya'<sub>u</sub>. <sup>28</sup> Y



nu'b<sub>u</sub> di jo'oni to'o da 'ra'tsa nú'u ya noya'u, nu'bú nú'u to'o ne da ñ<sub>a</sub> de 'nara hñ<sub>a</sub>qui hingui f<sub>a</sub>di, odi ñ<sub>a</sub> ja ra hmunts'i, ma'na xá hño dá ñ<sub>a</sub>εui Aju<sub>a</sub>.  
 29 Y nú'u to'o manbabi rá noya Aju<sub>a</sub>, dá ñ<sub>a</sub> h<sub>o</sub>nse yoho o hñu, y nú'u to'o øde nú'a te mañ'u, dá hñuxa nt'øde xá hño pa da ba<sub>di</sub> ua gue'a ma o hina. 30 O nu'b<sub>u</sub> 'nara cu manbabi rá noya Aju<sub>a</sub>, ne 'b<sub>u</sub> Aju<sub>a</sub> da umbabi ra mf<sub>a</sub>di ma'na ra cu di 'b<sub>u</sub>hni, nu'bú, nú'a to'o mi ñ<sub>a</sub> ra m<sub>u</sub>di, ya odi sigui da ñ<sub>a</sub>, pa njab<sub>u</sub> da za da ñ<sub>a</sub> nehe nú'a ma'na ra cu. 31 Nu'u tó'o xa t'umba ra mf<sub>a</sub>di pa da manbabi rá noya Aju<sub>a</sub>, da za da manbabi, h<sub>o</sub>nse gue 'rama'na da ñ<sub>a</sub> ha, pa njab<sub>u</sub> gatho nú'u ya cu di øde da za da ba<sub>tua</sub> xá hño rá noya Aju<sub>a</sub>, ne ma'na da za da te yá jamfri. 32 Nu'a tó'o manba rá noya Aju<sub>a</sub>, go pa<sub>di</sub>ε ua rí 'ñepi da ñ<sub>a</sub> o hina. 33 Ngue'a Aju<sub>a</sub> ri ho ga øth<sub>u</sub> ma hmunts'ih<sub>u</sub> ngu rí 'ñehe, ne di o rá 'ñu nú'a ga øth<sub>u</sub>.

Mahyoni ga øth<sub>u</sub> ngu xa nzai øt'a ja yá hmunts'i gatho nú'u ma'ra ya cu. 34 Oguí hopabih<sub>u</sub> ya 'beñ<sub>a</sub> da 'mai ne da manba rá noya Aju<sub>a</sub> ja ya hmunts'i, ngue'a pa gue'u otho ra nse<sub>qui</sub> da 'yøt'a njab<sub>u</sub>. Dá hñoga'ñøde ha, ngu m<sub>a</sub>nga rá ley Aju<sub>a</sub>. 35 Nu'b<sub>u</sub> ya 'beñ<sub>a</sub> ne da 'yøt'a 'nara nt'ani, dá 'yamba yá dame ja yá nguse, ngue'a hini hne<sub>qui</sub> xá hño 'b<sub>u</sub> 'nara 'beñ<sub>a</sub> da 'mai ne da ñ<sub>a</sub> madetho de ja ra hmunts'i.

36 Bens<sub>e</sub>h<sub>u</sub> gue nurá noya Aju<sub>a</sub> hingo pa gue'as<sub>e</sub>h<sub>u</sub>, ne hingo ja xa nex<sub>p</sub><sub>u</sub> pa go gui 'yøt'as<sub>e</sub>h<sub>u</sub> nú'a guí neh<sub>u</sub>. 37 Nu'b<sub>u</sub> nu'ah<sub>u</sub> xi maju<sub>ani</sub> guí han<sub>pah</sub><sub>u</sub> rá ts'edi ne rá mf<sub>a</sub>di ra Ma<sub>ca</sub> Nd<sub>a</sub>hi pa gui man<sub>bah</sub><sub>u</sub> rá noya Aju<sub>a</sub>, nu'bú ma gui pa<sub>di</sub>h<sub>u</sub> xá hño gue nuya noya dí op'ah<sub>u</sub> go guehya 'raya h<sub>m</sub>anda xa 'be<sub>p</sub>cagui ma Zidadah<sub>u</sub>

ga xi'ah<sub>u</sub>. <sup>38</sup> Pe nu'a tó'o hinda ne da gamfri núna dí ma, nixi gue'a hinda ma da jamfri bi nú'a da ma nehe.

<sup>39</sup> Hangué ma zi cu'ih<sub>u</sub>, 'yøth<sub>u</sub> 'nara ts'edi pa gui manbah<sub>u</sub> rá noya Ajuá, ne oguí haçuah<sub>u</sub> nú'u ya cu ña de ya hñaqui nú'u hingui fadi. <sup>40</sup> Ne 'yøth<sub>u</sub> gatho xá hño ngu rí 'ñehe.

## 15

### *Ra Zidada Jesucristo bi yopa nte de ra du*

<sup>1</sup> Ha nubyá zi cuh<sub>u</sub>, dí ne ga yopa ben'ah<sub>u</sub> de nú'a ra maça hoga noya ya stá xi'ah<sub>u</sub>. Y nu'ah<sub>u</sub> xcá hñanih<sub>u</sub> ne xcá camfrih<sub>u</sub> xá hño. <sup>2</sup> Y po nuna ra hoga noya stá xi'ah<sub>u</sub>, ya xcá mpøhøh<sub>u</sub>. Hangué sigui gui camfrih<sub>u</sub>, ngue'a hinda 'méditho nú'a ri jamfri xcá pe'tsh<sub>u</sub>, ngue'a nú'a dá xi'ah<sub>u</sub> gue'a majuani.

<sup>3</sup> Nugui dá u't'ah<sub>u</sub> ngu nú'a bi t'utcagui nehe. Nú'a ra nt'udi xi ra dangui dá u't'ah<sub>u</sub>, dá xi'ah<sub>u</sub> gue ra Zidada Jesucristo go gue'a bi du pa bi hñasca ma ts'oqui<sub>u</sub>, ngu xqui nt'ofø ja ra Ndaxjua T'ofø gue njab<sub>u</sub> mi ma da thogui'a. <sup>4</sup> Nehe dá xi'ah<sub>u</sub> gue nu'a bi t'agui, pe rá hñupa'a bi yopa nte de ja ra du, ngu xqui nt'ofø nehe. <sup>5</sup> Ne 'mefa de ya xqui yopa nte'a de ja ra du, bi nth<sub>u</sub>ei ra cu Pedro pa bi hyandi. Nep<sub>u</sub> 'mefa bi hyanda gatho nú'u ma'ra yá nxadi. <sup>6</sup> Y de gue'a, 'na'qui xqui munts'a thogui cat'a nthebe ya cu, y gatho'u bi hyandi nehe'a. Y ndunthi de gue'u tetho asta nú'bya dí op'a'ih<sub>u</sub>, ha nu ma'ra ya xa du. <sup>7</sup> Nep<sub>u</sub> 'mefa bi hyandi nehe ra zi cu Cobo. Nep<sub>u</sub> gatho nú'u ma'ra ya apostol bi hyandi'a.

8 Y 'mɛfa de gatho'ɥ dá handi nehega, bi hnequi ja ma 'ñu'a, masque nugui ndrí nja ngu 'nara zi ñaxca baṭsi. 9 Nú'ɥ ma'ra ya apostol xi ma'na ya d̄angui yá nsu de guecagui, ngue'a nugui, ni ts'ɥ hiní 'ñepcagui da t'engagui gue drá apostol, ngue'a xi stá ø'tua ra nts'o'mɥi ya gamfri. 10 Pe nugui dí paḍi gue Ajuá xi ra d̄angui rá hm̄ate pa guecagui, ngue'a nú'a ra 'mɥi ndí pɛ'tsa ma'mɛt'o ya hinga gue'a dí pɛ'tsbya. Ngue'a Ajuá bi patca ma 'mɥi ne bi 'racagui 'nara 'ra'yo 'mɥi. Y nú'a bi 'yøt'e con guecagui hinxa 'mɛditho, ngue'a nugui ma'na stá mpɛfi de gue nú'ɥ ma'ra ya apostol. Pe hingo de ma ts'edisɛ stá øt'a nú'a ra 'bɛfi'a, nu Ajuá xi ra d̄angui rá hm̄ate con guequi, go gue'a xa 'yøt'a gatho nú'a ra 'bɛfi'a. 11 Nu'bɥ nugui dí zo'ahɥ o nú'ɥ ma'ra ya apostol, guet'a ra noya dí mañhe mahyɛgui, ne go guet'a xcá camfriɥ.

### *Ma da yopa nte nú'ɥ xa du*

12 Nuje stá xi'ahe gue ra Zidada Jesucristo bi yopa nte de ja ra du. Nu'bú, ¿hanja 'ra de gue'ahɥ guí eñhɥ gue ya hinda za da yopa nte nú'ɥ tu? 13 Nu'bɥ hinda za da yopa nte ma'na'qui nú'ɥ tu ngu guí mañhɥ, nu'bú nixi ra Zidada Jesucristo hinxa yopa ntehma 'bɥ. 14 Y nu'bɥ hinxa yopa nte ma zi Hmuhɥ ra Jesucristo, nu'bú hinte dri muuihma nú'a dí u't'ahe, nixi hinte dri muui nú'a xcá camfriɥ 'bɥ. 15 Nu'bɥ hinda za da yopa nte nú'ɥ tu, nu'bú hingue majuañi nú'a gra mañmahe de nú'a xa 'yøt'a Ajuá. Nuje dí mañhe nú'a majuañi gue Ajuá bi 'yøt'e pa bi yopa nte ma Zidadahɥ ra Jesucristo de ja ra du, pe 'bɥ hinga majuañi gue Ajuá ri japi da yopa nte nú'ɥ xa du, nu'bú

njab<sub>u</sub> hinxa japi xa yopa ntehma<sub>a</sub> ra Zidada Jesucristo. <sup>16</sup> Nu'b<sub>u</sub> nú'<sub>u</sub> xa du hinda ma da yopa nte, nu'b<sub>u</sub> nixi nuse<sub>e</sub> ra Zidada Jesucristo hinxa yopa ntehma<sub>a</sub> 'b<sub>u</sub>. <sup>17</sup> Nu'b<sub>u</sub> Aju<sub>a</sub> hinxa japi xa yopa nte ma zi Hmuh<sub>u</sub> ra Jesucristo de ja ra du, nu'b<sub>u</sub> nuri jamfrih<sub>u</sub> hinte dri muuihma<sub>a</sub>, ne gri duda ri ts'oquih<sub>u</sub> nehe. <sup>18</sup> Nu'b<sub>u</sub> di njahma<sub>b</sub>u, nu'b<sub>u</sub> gatho nú'<sub>u</sub> xa du masque xa gamfri ma zi Hmuh<sub>u</sub> ra Jesucristo, nu'<sub>u</sub> xa 'mɛdihma<sub>a</sub>. <sup>19</sup> Nu'b<sub>u</sub> nsøctho núbya dí teh<sub>u</sub>ua ja ra ximhai dí tø'mh<sub>u</sub> ya hño da 'racj<sub>u</sub> ra Zidada Jesucristo, ne nurá ñoho ra te ya hinte dí tø'mh<sub>u</sub> ga hañh<sub>u</sub> de gue'a, nu'b<sub>u</sub> nuj<sub>u</sub> xi dyá huecateh<sub>u</sub> de gatho ya ja'i ngue'a hinte dí tø'mh<sub>u</sub>.

<sup>20</sup> Pe nu'a xi maju<sub>u</sub>ni, nura Zidada Jesucristo bi yopa nte de ja ra du, ne go gue'a xi rá m<sub>u</sub>di bi nuhu de gatho nú'<sub>u</sub> xa du. <sup>21</sup> Po rá ts'oqui 'natho ra 'ñøhø, hangue gatho ya ja'i pɛ'tsi te da du. Pe 'natho ra 'ñøhø nehe nú'a to'o bi 'yøt'e pa da yopa nte ma'na'qui nú'<sub>u</sub> tu. <sup>22</sup> Ngue'a nuj<sub>u</sub> yá b<sub>u</sub>atsiguih<sub>u</sub> ra Adá, hangue dí tuh<sub>u</sub> nehe ngu bi du'a, ngue'a por nú'a ra ts'oqui bi 'yøt'e'a hangue bi nja ra du. Pe nubya ya drí 'nathoh<sub>u</sub> co ma zi Hmuh<sub>u</sub> ra Jesucristo, hangue ma ga yopa ntehma<sub>a</sub> nehe ngu bi nja'a. <sup>23</sup> Ma zi Hmuh<sub>u</sub> ra Jesucristo go gue'a xi rá m<sub>u</sub>di bi yopa nte de gatho, ngu xqui 'yɛ'mba Aju<sub>a</sub>. Nep<sub>u</sub> núj<sub>u</sub> stá camfrih<sub>u</sub>'a, nu stua yopa pengui'a ma ga yopa ntehma<sub>a</sub> nehe 'mɛfa con gatho nú'<sub>u</sub> ma'ra xa gamfri. Go gue'a xa 'yɛ'mba Aju<sub>a</sub> nehe. <sup>24</sup> Y de gue'a ma da nja ra ngaxhmai, nu sta uadi ma zi Hmuh<sub>u</sub> ra Jesucristo da huatua yá hmanda gatho nú'<sub>u</sub> ri nd<sub>u</sub> ne gatho yá nsu'<sub>u</sub> ne yá ts'ɛdi'<sub>u</sub>. Numa zi Hmuh<sub>u</sub> ra Jesucristo ma da nd<sub>u</sub>, nep<sub>u</sub> da yopa

'yent'ua ja rá 'yε Ajuā rá Dada ma'na'qui nú'a ra hmanda xqui t'ent'ua ja rá 'yε. <sup>25</sup> Ngue'a numa Zidadah ra Jesucristo pε'tsi ma da nda asta hinda hyandi gue ya xi bi ntate de gatho yá ncontra. <sup>26</sup> Y nu'a rá ngats'i ra ncontra ma dra huati, go gue'a ra du. <sup>27</sup> Ja ra Maca T'ofu mā gue Ajuā bi 'yent'ua ja rá 'yε ma zi Hmuh ra Jesucristo gatho nú'a te ja ne nú'u 'bui nuni mahets'i ne nuua ja ra ximhai. Pe nu hab ena gue gatho bi t'ent'ua ja rá 'yε, dí pah gue Ajuā ra Dada hingui 'bui de ja rá hmanda ma zi Hmuh ra Jesu, ngue'a nura Dada go xa umbabi ra ts'edi'a. <sup>28</sup> Y nu sta uadi da ntate ra Zidada Jesu de gatho ya hmanda, nu'bú nu'á ma da 'múi nehe ja rá hmanda rá Dada nú'a to'o xa 'yent'ua ja rá 'yε gatho nú'a te ja ne nú'u 'bui, pa njab Ajuā ra Dada go gue'a ma da manda gatho.

<sup>29</sup> Nu'bui hinda yopa nte nú'u xa du ngu guí mañh, nu'bú ¿pa te ri nxistehe 'ra por nú'u xa du? 'Bui xi majuaní hingui tsa da yopa nte nú'u tu, nu'bú ¿hanja 'ra ri nxistehe por gue'u?

<sup>30</sup> Nuje nu'araza ra ora da za ga thamfrihe ga thohé 'nara ts'othogui. Pe nu'bui hinda yopa nte nú'u tu, nu'bú hinte ri muui gra 'yohe njab. <sup>31</sup> Nugui xi majuaní hyastho thongagui pa da thogui. Dí xi'ah njab zi cuh ngue'a dí padi gue xi guí camfrih xa hño ma zi Hmuh ra Jesucristo. <sup>32</sup> Xi stá ntun'be nuya ts'oja'i de guecua Efeso. Ha nu'bui stá ø't'a njab pa ma hñose de guecua ja ra ximhai, xi'bui xa hyogaguihma, nu'bú ¿te dí tahaga 'bui hinda yopa nte nú'u tu? Nu'bú, ma'na xa hño ga ena ngu enga 'ra: “Ma ga ñuñh ne ma ga ntsitheh, cab rixudi ndamaní ma ga tuh.”

<sup>33</sup> Oxqui hophu to'o da hya'ahu, ngue'a nu'a tó'o da ntsixui ya ts'oja'i, da japi da nts'oqui nehe. <sup>34</sup> Xi da pɛ'tshu 'nara hoga mfeni xá hño ngu rí 'ñehe. 'Yohu xá hño, oguí øthu ya ts'oqui. Dí ma njabu ngue'a 'ra de gue'ahu nixi xcá camfrihu Ajuá. Dí xi'ahu njaua pa xama da nja ri tsahu de nú'a guí øthu.

*Hanja ma da yopa nte nú'u xa du*

<sup>35</sup> Tsa 'ra de gue'ahu guí 'ñeñhu: Nú'u xa du, ¿hanja da za da yopa nte? ¿Tengu nú'a ra ndo'yo da mɛ'tsi'u 'bu? <sup>36</sup> Pøde nu'ahu otho ri mfenihu. ¿Ha gue hinguí pahu gue nú'a ra nda guí pothu, mahyoni 'mɛ'to da 'ya, nepu ja da c'onts'a nú'a ra 'ra'yo 'bai gá ndapo? <sup>37</sup> Ora guí pothu ra trigo o ma'na ra nda, nú'a guí pothu gue'a 'nara ndatho, pe nu sta c'onts'i ya dra ndapo. <sup>38</sup> Pe nu Ajuá go gue'a ri japi da nte nú'a guí pothu ne ri umbabi rá 'bai cada 'nara nda ngu nú'a xa 'yɛ'mbi. <sup>39</sup> Njabu nehe numa ngøhu hinga mahyɛgui ngu yá ngø ya mbo'ni, y 'na'ño yá ngø ya ts'intsu nehe. Y ya hua 'na'ño nehe yá ngø'u. <sup>40</sup> Njabu nehe nú'u bí 'bu mahets'i 'na'ño yá 'bai, ha núju dí 'buhua ja ra ximhai 'na'ño ma 'baihu con gue'u, y 'rama'na'ño yá hotho'u con guecu. <sup>41</sup> Nehe nura hyadi 'na'ño rá ñot'i, ha nura zana 'na'ño rá ñot'i nehe. Nehe 'na'ño yá ñot'i ya tsø, ne cada 'na de gue'u 'rama'na'ño gra yot'i'u. <sup>42</sup> Nehe ma ga njahubu nu xcrá yopa ntehu de ja ra du. Numa ndo'yo dí hahu bya ma da nt'agui ja ra hai ne da 'ya, pe de gue'a nura ndo'yo'a ma da yopa nte ma'ra'yo y ya hinhya'mu ma da du. <sup>43</sup> Nubyá hini hnequi xá nsunda nuna ma ndo'yohu ma da nt'agui, pe

nu sta yopa nte ma'ra'yo ha, ma da hnequi xi strá nsunda. Nuna ma ndo'yoh<sub>u</sub> hingui ja rá ts'edi ma da nt'agui, pe nu sta yopa nte ma'ra'yo, ya di ja rá ts'edi. <sup>44</sup> Ma da du nuna ma ndo'yo dí ha<sub>h</sub>u<sub>u</sub>bya, pe nu xcrá yopa nte<sub>u</sub> ma ga pe'tsh<sub>u</sub> ma'na'ño ma ndo'yoh<sub>u</sub>. Nubya dí ha<sub>h</sub>u<sub>u</sub> nuna ndo'yo ngue'a dí 'b<sub>u</sub>h<sub>u</sub>ua ja ra ximhai, pe nu xcrá yopa nte<sub>u</sub> ma ga pe'tsh<sub>u</sub> ma'na ra ndo'yo ngue'a ma ga 'b<sub>u</sub>h<sub>u</sub>ni mahets'i.

<sup>45</sup> Xa nt'ofu ja ra Ma<sub>u</sub>ca T'ofu ne ena njaua: Nú'a ra mudi 'ñøhø go gue'a ra Adá, nú'á Aju<sub>u</sub> bi umbabi rá te, y 'mefa bi zøhø ma'na ra 'ñøhø mi ngu ra Adá, pe nuse'a umba ra 'ra'yo te ya ja'i, y go gue'a ma Zidadah<sub>u</sub> ra Jesucristo. <sup>46</sup> 'Met'o bi t'acj<sub>u</sub> 'nara ndo'yo de guecua ja ra ximhai, nep<sub>u</sub> 'mefa ma dí t'acj<sub>u</sub> 'nama 'ra'yo ndo'yoh<sub>u</sub> nuni mahets'i. <sup>47</sup> Nu'a xi ra mudi 'ñøhø bi 'm<sub>u</sub>i, Aju<sub>u</sub> bi hyoqui de guecua ja ra ximhai dega hai, ha nu'a rá ñoho ra 'ñøhø bi nja'iu<sub>u</sub> ngu ra Adá, nu'á bá ehe de mahets'i. <sup>48</sup> Ngu bi nja ra Adá bi thoqui dega hai nuua ja ra ximhai, necj<sub>u</sub> nehe drí nhyaxh<sub>u</sub>'a. Ha nura Zidada ra mengu mahets'i, hangue necj<sub>u</sub> ma grá menguh<sub>u</sub>ni ne ma grá hñ<sub>u</sub>'tsuah<sub>u</sub> rá 'bai'a. <sup>49</sup> Njab<sub>u</sub> ngu drí hñ<sub>u</sub>'ats'ih<sub>u</sub>bya ngu rá 'bai ra Adá xa thoqui dega hai, njab<sub>u</sub> nehe ma grá hñ<sub>u</sub>'ats'ih<sub>u</sub> ngu rá 'bai ma Zidadah<sub>u</sub> nú'a bí 'b<sub>u</sub>i mahets'i.

<sup>50</sup> Dí xi'ah<sub>u</sub> zi cuh<sub>u</sub> gue hinda za ga c<sub>u</sub>th<sub>u</sub> nuni mahets'i hab<sub>u</sub> bí manda Aju<sub>u</sub> co nuna ma jih<sub>u</sub> ne nuna ma ndo'yoh<sub>u</sub> dí ha<sub>h</sub>u<sub>u</sub>bya. Ngue'a nuna ndo'yo dí ha<sub>h</sub>u<sub>u</sub>bya ma da nhyai ne hingui tsa da nte pa nz<sub>u</sub>antho. <sup>51</sup> Nubya ma ga xi'ah<sub>u</sub> nú'a bi xica Aju<sub>u</sub> ne hinxcá pa<sub>u</sub>th<sub>u</sub>, gue hinga gatho ya ja'i de ra ximhai ma da du, pe gatho mahyεgui ma dra

patca ma 'baih<sub>u</sub>. <sup>52</sup> Masεctho ma da njab<sub>u</sub>, ngu 'na ts'ant'i ma dah<sub>u</sub>, nú'a ra ora sta 'bε ra trompeta de Ajuā de rá ngats'i ra ximhai. Nu stí nt'ode nú'a ra trompeta'a gatho nú'u ya cu xa du ante da yopa 'ñehε ma Zidadah<sub>u</sub> ra Jesu, ma da yopa nte'u co 'nara 'ra'yo ndo'yo nú'a hinhya'm<sub>u</sub> ma da nts'oqui. Y núju gra 'buth<sub>u</sub>ua ja ra ximhai, 'bestho ra ora'a da mpadi ma 'baih<sub>u</sub> nehe. <sup>53</sup> Ngue'a mahyoni da mpadi nuna ma ndo'yo dí hāh<sub>u</sub> ma da nhyai, pa ga pε'tsh<sub>u</sub> 'nara ndo'yo nú'a hinhya'm<sub>u</sub> da nts'oqui. Ha nuna ma ndo'yo dí hāh<sub>u</sub> núna ma da du, mahyoni da mpadi co ma'na ra ndo'yo nú'a hinhya'm<sub>u</sub> da du. <sup>54</sup> Ha nu stí njab<sub>u</sub> ma ndo'yoh<sub>u</sub> da mpadi co ma'na ra ndo'yo nú'a hinhya'm<sub>u</sub> da nts'oqui ne hinhya'm<sub>u</sub> da du, nu'b<sub>u</sub> ma da nja ngu nú'a huxa ja ra Māca T'ofō hab<sub>u</sub> ena njaua: “Nura du bi 'bεdi ne bi nhuati pa nzāntho.” <sup>55</sup> Ne ena: “¿Hab<sub>u</sub> jabya rá ts'edi ra du? ¿Hab<sub>u</sub> jabya gatho nú'a mi øt'e?” <sup>56</sup> Ra ts'oqui go gue'a ri jacju ga tuh<sub>u</sub>, ne ra ndaxjua ley go gue'a ri umba ra ts'edi ra ts'oqui. <sup>57</sup> Pe nubyá, ga umf<sub>u</sub> njamādi Ajuā ngue'a numa Zidadah<sub>u</sub> ra Jesucristo go gue'a bi 'yøt'e pa dá tapabih<sub>u</sub> ra du.

<sup>58</sup> Hangue nubyá, ma zi hmāca cu'ih<sub>u</sub>, xi da camfrih<sub>u</sub> xá hño con gatho ri mēih<sub>u</sub>. Xi da mpefih<sub>u</sub> nzāntho ja rá 'bεfi ma Zidadah<sub>u</sub>, ngue'a nu'ah<sub>u</sub> ya guí pāh<sub>u</sub> gue hinda ma da 'mεditho gatho nú'a ra 'bεfi xa 'racju'a pa ga pεfih<sub>u</sub>.

## 16

*Ra mfats'i hmunts'i pa ma'ra ya gamfri*



1 Nubya ma ga xi'ah<sub>u</sub> de nú'a ra mfats'i guí muntsh<sub>u</sub> pa guí pempah<sub>u</sub> ya cu me Jerusale. 'Yøth<sub>u</sub> nehe ngu nú'a stá 'bɛpa ya cu me Galacia da 'yøt'e. 2 Tat'a domingo cada 'na de gue'ah<sub>u</sub> 'uecj<sub>u</sub> 'na tɛi nú'a xcá tãhãh<sub>u</sub>, ngu nú'a rá ndunthi bi 'ra'ah<sub>u</sub> Ajuã. Ne gui hãxh<sub>u</sub> ja ra nija pa ja da hmunts'ini, pa njab<sub>u</sub> nu xcrá mab<sub>u</sub> hingue ja ra ora'a guí munts'a ri mfats'ih<sub>u</sub>. 3 Ne de ante ga mab<sub>u</sub>, dí ne gui huanh<sub>u</sub> 'raya cu pa nu xcrá tsømb<sub>u</sub> ga umbabi'ɥ 'nara he'mi pa da hñã'tsua nú'ɥ ya cu me Jerusale nú'ɥ to'o ma ðua ts'ocua nú'a ra mfats'i'a. 4 Ha nu'b<sub>u</sub> ga handi gue xá hño ga ma nehe, ga me'be'ɥ.

*Ra apostol Pablo ri hñoqui pa da ma dua c'a'tsa ya gamfri*

5 Stá beni nehe ga ma ga c'a'tsa ya cu nuni Macedonia, hangue 'mɛt'o ma ga 'rani de guehni. 6 Stá beni ga 'bɥi con gue'ah<sub>u</sub> ndunthi ya pa, y 'b<sub>u</sub> da zahmã, ga 'bɥi con gue'ah<sub>u</sub> asta hinda thogui ya pa de ya tsɛ, nep<sub>u</sub> de gue'a da za gui faxcah<sub>u</sub> ne gui nexcaguih<sub>u</sub> nu hab<sub>u</sub> grá ma. 7 Núbya xcrá mab<sub>u</sub>, hindí ne hønsɛ ga hant'a'ih<sub>u</sub> ne 'bestho ga thogui. Nu'a dí ne, ga 'bɥi con gue'ah<sub>u</sub> 'raya pa 'b<sub>u</sub> njab<sub>u</sub> rá paha ra Zidada. 8 Pe ma ga cohi de guecua Efeso asta da zø ra pa de ra Pentecosté. 9 Ngue'a nu de guecua xi xa xogui ya gosthi pa ga manbabi rá noya Ajuã, ne ndunthi ya xa gamfri. Pe nehe 'bɥi ndunthi ya ncontra.

10 Ne nu'a dí xi'ah<sub>u</sub>, nu sta zømb<sub>u</sub> ra cu Timu, suh<sub>u</sub> xá hño pa da 'mɥi te rá 'ñentho ne hinda du rá mɥi, ngue'a ne'a pɛpabi Ajuã ngu dí pɛpabi nehe.

11 Hangue por gue'a oxqui ma grí 'ñenithoh<sub>u</sub> de

gue'a. Y nu stua pengui'a, bá nets'ih<sub>u</sub> co ra johya pa da 'ñe da c'ascagui ma'na'qui, ngue'a nugui dí tø'mi da zøhø'a co nú'u ma'ra ya cu ma dua 'ñoui.

<sup>12</sup> Ha nura zi cu Polo xi stá bantebi da mab<sub>u</sub> ne da mēui núy<sub>u</sub> ma'ra ya cu dua tsøñ'ah<sub>u</sub>. Pe hinxa ne xa mab<sub>u</sub>. Bi xiqui gue ma da mab<sub>u</sub> da c'a'ts'ah<sub>u</sub> nú'a ra pa'a da nja rá luga.

*Ra nzenjua pēhna ra apostol Pablo mi uadi ra carta*

<sup>13</sup> Xi da nsuh<sub>u</sub> de yá ts'o'bēfi ra ts'onðahi, ne xi da pē'tsh<sub>u</sub> 'nara jamfri. Oxqui tsuh<sub>u</sub> nú'u to'o ri utsa'ih<sub>u</sub>, 'yøth<sub>u</sub> ra ts'edi pa gui 'yøth<sub>u</sub> nú'a xá hño.

<sup>14</sup> Gatho nú'a gui 'yøth<sub>u</sub>, 'yøth<sub>u</sub> co ra hmäte.

<sup>15</sup> Zi cuh<sub>u</sub>, ya guí pah<sub>u</sub> gue nura zi cu Teba ne con gatho yá ja'i de rá ngu, go gue'u xi ya mēdi gamfri de guep<sub>u</sub> Acaya. Ne guí pah<sub>u</sub> gue nú'u de yá pahase xa 'mēi pa da maxa ya cu. <sup>16</sup> Dí bante'ih<sub>u</sub> gui 'yøteh<sub>u</sub> nú'u ya zi cu'u, ne nú'u ma'ra to'o pēpabi Ajuā ngu'u. 'Yøteh<sub>u</sub> nehe nú'u ma'ra to'o fax'ah<sub>u</sub> ja rá 'bēfi Ajuā ne gatho nú'u to'o pēpabi'a. <sup>17</sup> Xi drí johya ngue'a bi zøhø de guecua ra cu Teba ne ra cu Nato ne ra cu Acaico, ngue'a xa 'yøtcagui nú'a hinxa za xcá øth<sub>u</sub>. <sup>18</sup> Nuy<sub>u</sub> ya cuy<sub>u</sub> xi bi hñubga ma mēi ngu xa hñup'a ri mēih<sub>u</sub> nehe. Numansuh<sub>u</sub> nuya cuy<sub>u</sub> ngue'a go guehy<sub>u</sub> 'rayá hoga mēfi Ajuā.

<sup>19</sup> Nuya cu de guecua Asia ri fat'ajua'ih<sub>u</sub>. Nehe ra zi cu Aquila ne ra zi nju Prisila xi pēhn'ah<sub>u</sub> ndunthi ra nzenjua, nú'ah<sub>u</sub> guí 'bēh<sub>u</sub> co ra Zidada ngu nja nehe'u. Nehe pēhn'ah<sub>u</sub> ndunthi ra nzenjua nú'u ya cu ri munts'i ja yá ngu'u. <sup>20</sup> Ne ri fat'ajua'ih<sub>u</sub> gatho ya cu de guecua. Ne nzenjuah<sub>u</sub> 'na ngu ma'na co 'nara nthēfi dega hmäte.

<sup>21</sup> Nugui drá Pablo, de ma 'yεε dí op'a'ih<sub>u</sub> nuna nzenjua.

<sup>22</sup> Nehe dí xi'ah<sub>u</sub>, nu'u tó'o hini mađi ma Zidadah<sub>u</sub> ra Jesucristo, dá t'eqe pa da zutua rá cue Ajuā. Ra Zidada ya ma da zøhø.

<sup>23</sup> Y nubyá, ma Zidadah<sub>u</sub> ra Jesucristo da max'a'ih<sub>u</sub>. <sup>24</sup> Dí pēhn'ah<sub>u</sub> ma hm̄ate de ja rá thuhu ma Zidadah<sub>u</sub> ra Jesucristo. Njab<sub>u</sub> gue'a.

**Ra 'Ra'yo Testamento  
New Testament in Otomi, Mezquital (MX:ote:Otomi,  
Mezquital)**

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Otomi, Mezquital

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Otomi, Mezquital

ote

Mexico

**Copyright Information**

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

**The New Testament**

in Otomi, Mezquital

**© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.**

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2023 from source files dated 29 Jan 2022

c6437f19-566b-5232-8b2a-5c88e5a5622b